Контрольный экземпляр

Масcе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ РЕСПУБЛИКАНСКИ КОМИТЕТА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского рескома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 24 НОЯБРЬ, 1990 ШУ. ★ № 117 (7931). ★ Мах 3 кеп.

СССР ХАЛКЪА ДЕПУТАТИЙ ЙИЪЛАГIЧА СЪЕЗДА ДЕН ПОВЕСТКАНА ЮКЪЕДАХИЙТА ОТТАДЕЧА ДЕШАЕХ БОЛА СССР Лакхехьарча Совета СОЦАМ

СССР Лакхехьарча Совето соцам бу:

СССР халкъа депутатий йиълагIча Съезде дувцийта ер дешаш могаде:

1. СССР халкъа депутатий аргIана йоаца кхоалагIа Съезд хинначул тIехьагIа хержача СССР халкъа депутатий полномочеш могаярах.
2. Мехкарча хьалахи этта социально-экономически политически кризисни хьал дIадаккхарахи, (СССР Президента доклад).
3. Кердача Союзни договора юкъарча концепцехи ца оттадара порядкахи.
4. СССР Конституцена (Керттерча Закона) хувцамаш юкъедахьарах.
5. СССР-е дерригача халкъа голосовани (референдум) яра порядка хьакъехьарча Закона проектах.
6. СССР халкъа депутат юхавехара порядка хьакъехьарча Закона проектах.
7. СССР Генеральни прокурори СССР Керттера пачхьалкхен арбитри чIоагIбарах.
8. СССР Лакхехьарча Совета состав кердаяккхарах (ротаци ярах).

СССР Лакхехьарча Совета Председатель
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль.
1990 шу, 19 ноябрь.

БЕХКТОКХАМ КХЕТАБЕШ

Назрановски районера «Октябра 40 шу дизара» цIерагIча совхозерча бригадашта юкъе балха тIа дика толамаш дахарца белгала я № 5 йола бригада. Ер шу а дикача планови хьокхамашца чакхдаьккхад цо. Масала, планагIа гектара тIара 20 центнер мукх чуэца безача 21,1 центнер ийцаб. Иштта, кIа оттаьча планага диллача 20 центнер чуэца дезача 23 центнер чуийпар. Цу бригадо укх шера 100 совгIа гектара тIа коартол дIайийнаяр. Цу кха тIара из культура 1010 тонн чуийцаб цар. Цул совгIа, хIанз чуийца йоалаш латт хьажкIа. Таханарча дийнахьа цар гектара тIа 93 центнер хьажкIа чуэц.

Вай ювцаш йола из арендни бригала итт саг латт. Цун юкъевоагIа бригадир, бархI механизатор, агроном-учетчик. ХIаьта цу бокха боапача дезала кулгалдеш ва зIамига саг Дударов Асхьаб. Цо укхаза болх бу ши шу мара дац. Бакъда, цун вIаштIехьдаьннад опытни, къахьегама тIера болча механизаторех ший декхарех доархIаеш йола, барт-цхьоагIо йола бригада вIашагIйолла. Цул совгIа, болх хийца дIагIоргбола хьалаш хьакхолла а. БIаргагой шоана тахан цу къонача сага вахарера ший никъ хьалаца гIо дарах мел беркат даьннад. Шоай бригадира хьакъехьа из уйла - нигат долаш ба механизатораш А. Олигов, С. Яндиев, М. Баркинхоев, Г. Горбаков, Г. Дударов, М. Келигов. агроном-учетчик А. Дзауров.

ХIанз бригадера ялх механизатор 500 гектар гурахьа дув ялат дIадийначул тIехьагIа хьажкIаш чуэцаш ба. Цига а из ялат ца дойташ чуэца гIерташ цаI-ах норма кхоачашъеш къахьег цар. ХIаьта, ший трактор цоартолаш дIаера лаьрхIача 100 гектар лаьтта оахаш я.

Белгалдаккха деза, цу бригада доакъар Iалашдарца совхоза хьайбаш леладерашта гIо даьд, аьнна. Масала, цар 120 гектара тIа люцерна хьалкхеяьяр. Цу тIара цар чуийцар 1000 тонн моша доакъар. Вешта аьлча, ахкан доахан силос лоаттаяр. Иштта 115 тонн йол яьккхар. Цул совгIа 300 тонн ча пачкаш а яь дIаоттадаьд.

ЦIена, хьаьнала къахьегача ахархой лерттIа йоакхо ю совхоза кулгалхоша а. Царна эшаш дола моллагIа хIама ханнахьен кхоачамбоалашен тIадахь. Иштта, чам болча даарца Iалашбу уж. ХIаьта бе-бе вайнаьха виза ца кхета дaараш кийчдеш я массанена дукха езаш йола повар Г. Утюжева.

Перестройкас деннача кердачох пайда а эцаш болх беш бола № 5 йолча бригадера ахархой тIадоагIача шера а хеттача беса толамаш дахара кIийле кийчъеш ба.

СУРТАШ ТIА: 1) механизатор Ш. Зурабов; 2) дIа-хьа дагабоалаш ба бригадир А. Дударовеи агроном - учетчик А. Дзауровеи; 3) лаьтта оахаш йоал трактор.

М. БАРАХОЕВ.

С. ПУГОЕВА сурташ.

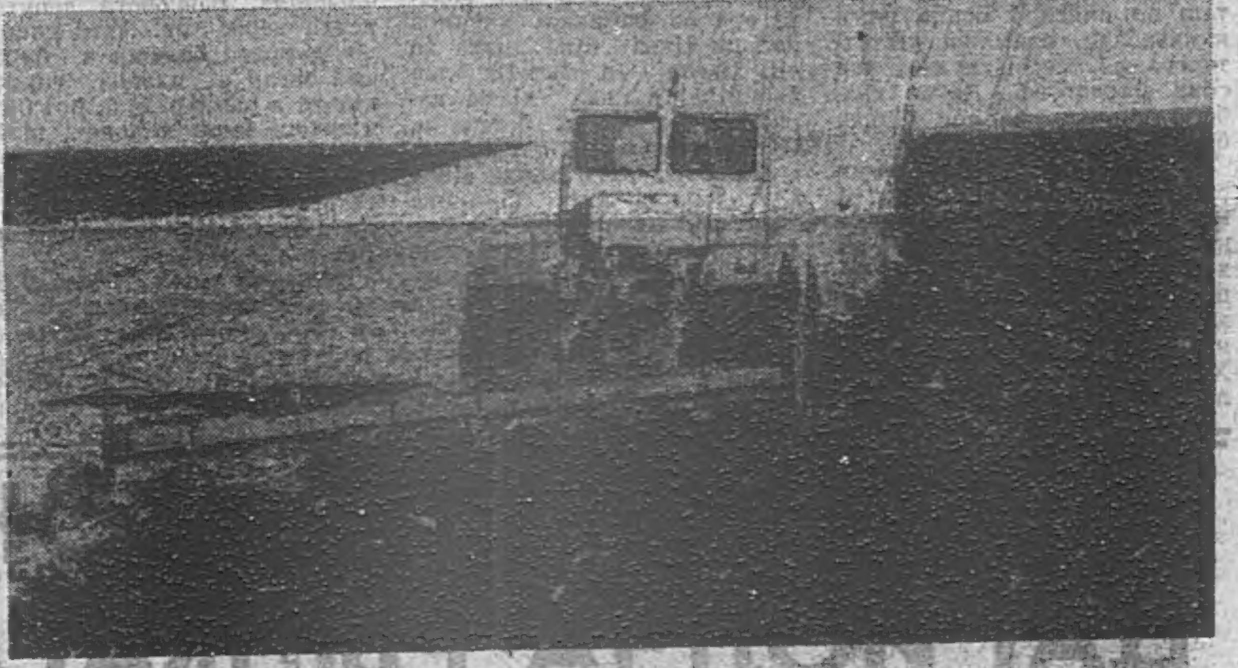

СЕЛХАН ГРОЗНЕ ХЬАЙИЙЛЛАЙ НОХЧИЙ ХАЛКЪА КЪАМАН ЮКЪАРА СЪЕЗД

Селхан Нохч - ГIалгIай пачхьалкхен цирка здане дIайолаелар нохчий халкъа къаман юкъара съезд. Из ший тайпара форум хьайийллар НГIАССР халкъа поэта, Iилманхочо Сулейманов Ахьмада. Цо делегаташка, хьаьшашка моаршал хоатташ лоацца къамаьл дир. Цул тIехьагIа съезда кийчо ярах дийцар.

ТIаккха маIача наьха группо дIаоал нохчий халкъа гимн.

Къамаьл де дош лу СССР халкъа депутата НГIАССР халкъа йоазонхочоа А. Айдамировна. Цо дийцар бIарчча хьайийцача мехка хIанз латтача хьалах, цу даькъе Нохч - ГIалгIайчене латтачох а. Вай гулденнадац нахацара гоамал дIакхайкае, вай вIашагIкхийттад барт - цхьоагIо дIакхайкае, аьлар цо.

Укхаза хоам бу нохчий халкъагара таханарча съезде 857 делегат хержа хиларах.

Цу съезде дакъа лоацаш ба республика советски, партийни, боахамий органий кулгалхой Иорданера, Сирера, Турцера, Америкера, иштта Казахстанера, Ростовски областера, кхыча регионашкара баьхка вай мехкахой цул совгIа лоалахарча республикашкара баьхка хьаьший.

Съезда делегаташка а хьаьшашка а моаршал хоатташ къамаьл дир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатела Д. Г. Завгаева.

Цул тIехьагIа республикерча общественно - политически хьалах доклад йир съезд кийчъяра йолча оргкомитета председатела, НГIАССР халкъа депутата Л. Умхаева.

ТIаккха исторически Iилмай доктора Я. Ахмадова доашхаш дийцар нохчий халкъа кхел къестаеш хиннача историе лоархIамерча этапех, нохчаша лаьцача дакъах. Иштта историе таханарча этапех нохчий, гIалгIай историе юхмаччахьа а доахаш кепайоазон тIа, телевидене, радио гIолла дийцалга теркам тIаззар «Мемориал» яхача общества председатела А. Вацуева, иштта, кхычар.

Съезд ший болх дIахохьош я. Цунах йола отчет газето кепатохаргья.

ТIЕХХЬАРА МУЛАШ

Наьсарена района кхаашкарча арендатораштa юкъе ший моттиг дIалаца йиш йолаш ва «Экажевский» совхозера къона арендатор Костоев Iийса.

Шовзткъе итт центнерал шера цун кхай хIара гектара совгIа хьажкIаш йоал укх тIара.

Йоачош юкъе а лийлха укх деношка сецаб Iийсай болх. ХIаьта а чуэца дукха йисаяц хьажкIаш. Цу совхозе ерригаш а яц уж 400 гектар мара.

М. МУТАЛИЕВ.

НийсазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIан йоаца йиъпагIа сесси хьаелларах

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо хоам бу, нийсазлагIа хержача Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета аргIана йоаца йиъпагIа сесси 1990 шера 26 ноябре 10 сахьат даьлча КПСС Нохч-ГIалгIай республикански комитета общественно - политически центре хьаелларгхиларах.

Депутаташ дIалзбеш хургба Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз.

«СЕРДАЛО»-91

Чакхдоалаш латт хьатIадоагIача шера газеташи журналаши яздайталга. Уж яздайта йиш я бувзама отделенешка, «Союзпечата» агентствашка, предприятей, учреждeней, организацей общественни распространителашка гIолла.

Тахан оаха кепатохаш йола «Абонемента» бланк шоана подписка е аттагIа хургдолаш тох. Цу тIа йоазув деча хана, жIарг оттадеш дIайоае еза газеташ хьайийде шун безам болча беттай номераш. Нийса дIаязъе еза индекс, адрес, тайпан цIи, инициалаш.

«Сердало» газет шера яздайтара мах а дIаязбе беза абонемента тIа. Цхьаккха ограничени йоацаш яздайта йиш я газет. Бланки, цу тIа мел эша йоазош даьчул тIехьагIа, газет яздайтарах доагIа ахчей кепайоазон общественни распространителашка шоаш дахача моттиге гаргагIа йолча бувзама отделене дIачудала деза, цига цунна йоагIаш йола оформлени ергйолаш.

Ф. СП-1

Министерство связи СССР «Союзпечать»

АБОНЕМЕНТ на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО» Количество комплектов 1

на [illegible] год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

Доставочная карточка

ПВ | место | литер | на газету 54673. (индекс издания)

«СЕРДАЛО»

Стоимость: подписки ___ руб. ___ коп.; переадресовки ___ руб. ___ коп. Колич. комп. 1

на [illegible] год по месяцам:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куда (почтовый индекс) (адрес)

Кому (фамилия, инициалы)

ХЬАМСАРА ГАЗЕТ ДЕШАРАШ!

Газет яздайта йиш йола ха 30 ноябре чакхйоал. Цудухьа диц ма ле ханнахьа шоашта «Сердало» яздайта. Шера из яздайтара мах—7 соми 8 кеп. Газета индекс 54673

БОЛХ ТОАБЕ БЕЗА

Назрановски района боахамий фермашка этта хьал геттара во да. Таханарча дийнахьа цхьаь цаI совхозо кхоачашъяьяц итт бетта планаш. Хьаэцаргья вай «Назрановский» совхоз. Укх итт бетта коллективо пачхьалкхенга йохка езар 2480 тонн шура, ехкар 1575 тонн мара яц. Кхоачашъяьяц хьайбашта дозал тIакхетийтара план а. Доахаш дола бахьанаш дукха да: доахан цамогаш да, ооакъар дика дап, комбинированни лоакъар тоъан, иштта, кхыдараш.

— Укх боахаме боагIача тайпара племенной болх хьацабарах дукхагIа дола хьайбаш телха да, — йоах совхоза керттерча зоотехника М. Богатырева. — Совхозе 70 процент долча хьайбаша 3—4 литр шура мара лац.

— Тхьовра вай къамаьл дIадолалуш, аз хьога ма аллара, пхи бутт мара бац со укх совхозе балха вена, — йоах М. Богатырева. — Цу юкъа оаха баь болх чоалхане ба. Цкъа-дале, лаьрххIа Iул тоаде ийца доаладаь а иштта совхозе хьалкхедаь а шинараш да оаха кхоабаш. Уж хIанз кастта дахка дезаш да. ШозлагI-дале, хIанз племенной а селекционни балхаш совхозе керттера лоархI. ТIеххьарча хана цу лостамагIа дукха болх баьб оаха. Юххера а ала безам ба, тха специалисташ хьожаш ба санитарно - гигиенически болх лерттIа чакхбаккхарга.

Лакхе керттерча зоотехника дийцача тайпара племенной болх укх «Назрановский» совхозе меттел республика кхыча боахамашка а беш бац. Бакъда, планаш кхоачаш ца яра бахьанаш-м къаьстта уж да ала йиш яц. ХIана аьлча, хьайбашта доакъар тоъал Iалаш ца дар, из царна рациона дIадеххача тайпара дIалуш ца хилча цар шура хьалургьяц. Газет дешараша сога хаттар де тарлу, боахаме мишта латт доакъар Iалашдара гIулакх? Сога хьаденнача даннешка хьежача укх шеран из тоъал Iалашдаьд. ХIаьта из хIара Iатта лаьрхIача 23 доакъара единица я. Планал тIехьа 2 единица. ДIадахача шерашка доакъар тоъа Iалашдаь доацаше а планаш кхоачашъйора. ТIаккха, укх шера доадоакъар тоъал Iалашдаь доацдаше а планаш кхоачашБакъда планех дукха тIехьа бисаб. Фуд цун бахьан?

— Хьалхарча шерашка план кхоачашъе аьттув боалар бахача нахагара нийеча шурах, — яхаш дувц М. Богатырева. — ХIанз, из тхога йохка тугаш саг вац. Наха шоашта а тоъац из.

Вайна дика хов боахама кулгалхоша из гIулакх миштa леладаьд. Нахагара шура нийъяь йоацдаше харц каьхаташ кийчдеш йоацаш йола дуккха шурий тоннаш пачхьалкхен планашта юкъе кхихьай. Цунца Iаьдала дукха зе а деш. Из хIанз а цхьацца долча боахамашка деш да. ТIехьа ца доахаш зуламаш леладераш бехктокхаме оза беза аьнна хет сона.

Плиевски ферме да тхо. Хьайбаш чу латта помещенеш во я. Гонга кхоачача хоттала латтар доахан. Хьаьнашка дацар цхьаккха тайпара доакъар. Доацаш дар тух, мел.

Укх фермера хьайбаш бруцеллезни лазар долаш да. Белгалдаккха доагIа, цамогаш долча доахана эша гIулакх деш къаьстта нах хила безалга. Иштта хила еза техника а. ХIаьта из укхаза доацаш да.

Лакхе мел дийца кхоачамбоацараш нийсдаларах бехке лархIа беза шоай болх тоабе ховш боаца, къахьегамхошкара доагIар хьа ца дехача. кхера ца кхераш майра шоай гIулакх дIадахьа ца мога кулгалхой, керттера специалисташ.

М. ЧАХ.

НГIАССР халкъий депутаташ харжара йолча окружной хоржамий комиссешка

Цхьацца йолча хоржамий округашкара дIабаьнначарна метта НГIАССР халкъий депутаташ хоржаш 1990 шера 18 ноябре хиннача хоржамех хьахиннарех долча участкови хоржамий комиссей протоколашка а хьежа. окружной комиссеша хоам бу:

Заводской № 24 йолча хоржамий округе гIолла харжархой спискашта юкъевахийтавар 3128 саг, кхаж тоссача дакъа лаьцар 2107 саго, аьлча 67.3 процент бараша. Нийса доацаш лаьрхIар 273 хоржамий бюллетень.

Депутаталла кандидат волча С. А. Бибулатовна тIехьа кхаж тессар 519 саго (24,6 процент бараша) духьал кхаж тессар 1315-не (62,4 процент бараша); депутаталла кандидат волча З. М. Магомедовна тIехьа кхаж тессар 45 саго (2,1 процент бараша), духьал кхаж тессар 1789-не (84,9 процент бараша); депутаталла кандидата С. С. Межиевна тIехьа кхаж тессар 173 саго (8,2 процент бараша), духьал кхаж тессар 1661-не (78,8 процент бараша); депутаталла кандидата В. И. Саломатина тIехьа кхаж тессар 1216 саго (57,7 процент бараша); духьал кхаж тессар 618-не (29,3 процент бараша).

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа депутаталла хержав **Саломатин Владимир Иванович**, из ваьв 1947 шера, эрсе, КПСС член. Заводской районни Совета халкъий депутатий председатель, КПСС Заводской райкома хьалхара секретарь, вахаш ва г. Грозне.

Горьковски № 53 йолча хоржамий округе гIолла харжархой спискашта юкъевихьавар 4539 саг, кхаж тоссача дакъа лаьцар 2818 саго е 61,9 процент бараша. Цхьа бюллетень нийса доацаш лаьрхIар.

Депутаталла кандидат волча Газабаев Ш. Ю. тIехьа кхаж тессаб 2680 саго (95,2 процент бараша), духьал кхаж тессаб 131-не (4,7 процент бараша).

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа депутаталла хержав **Газабаев Шахид Юнусович**, ваьв 1949 шера, нохчо, парте вац. Нохч - ГIалгIай АССР бусалба наьха духовни управлене муфтий, вахаш ва городе Грозне.

Калинински № 119 йолча хоржамий округе гIолла харжархой спискашта юкъевахавар 4495 саг, кхаж тоссача дакъалаьцар 3705 саго е 82,4 процент бараша. Нийса доацаш лаьрхIар ши бюллетень.

Депутаталла кандидат волча Чагаев Б. К. тIехьа кхаж тессар 3344 саго (91,2 процент бараша), духьал кхаж тессар 321-не (8,7 процент бараша).

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа депутаталла хержав **Чагаев Баудин Камалдинович**, ваьв 1935 шера, нохчо, КПСС член, «Чечениигушвиноградпром» объединене начальник ва, вахаш городе Грозне ва.

Халкъий депутаталла болча кандидаташа З. З. Залзаевен Б. А. Ерикен шоай кандидатураш юкъера хьаьхар.

ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ ШАЛИНСКИ РАЙОННИ СОВЕТАХ ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ ШАЛИНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТ ЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

СОЦАМ

Шаьла яха юрт республикански (АССР) кара йолча городий категорегIа лархIарах долча 1990 шера 28 октябрерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Халкъа депутатий Шалински районни Советах халкъа депутатий Шалински городской Совет е.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный, 1990 ш. 10 ноябрь.

ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОННИ СОВЕТАХ ХАЛКЪА ДЕПУТАТИИ УРУС-МАРТАНОВСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТ ЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

СОЦАМ

Урус-Мартан яха юрт республикански (АССР) кара йолча городий категорегIа лархIарах долча 1990 шера 29 октябрерча РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Халкъа депутатий Урус-Мартановски районни Советах халкъа депутатий Урус-Мартановски городской Совет е.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Председатель Д. Г. ЗАВГАЕВ.

г. Грозный, 1990 ш. 10 ноябрь.

Техника, мишта тоаю из

ЙОАКХО ХIАНЗЗЕ Ю

Декхарех дика лоархIабеш хьабоагIа тIеххьарча хана Сунженски района «Победа» колхоза кхаш леладераш, механизатораш. Масала, укх шера лийрхIачул 8,5 центнер дукхагIа долаш, хIара гектара тIара 34,2 центнер ялат чудера цар.

— Ялата а доакъара а културай хьувкъам тIехьа тIайоагIача хана кхы а лакхбе дага ба тха колхозхой, — дувц колхоза керттерча агронома Тимофеев Владимир Владимировича. — Цу дакъе хIанзле елла лард со раьза волаш а я. Иштта, оаххаше а минеральни удобренешца хьаьн а деш цIаккха ца хиннача тайпара дика кийчдаьча лаьтта дерригa цхьоалагIча сортах дола ги тоссаш дIае карагIдаьлар тха механизатораштa укх шера еррига 2600 гектара тIа гурахьа ювча ялата а доакъара а културaш. Цудухьа геттара дика листа дегIайоагIаш латт уж.

Бакълув керттера агроном. Баьццарча доккхийча кIувсашта таралестад хIанзле ялат а доакъара културaш а дIайийна цу колхоза кхаш. Цхьабакъда, из тIадоагIача шера чуэцаргболча хьувкъама хьакъехьа дIаболабьча къовсама юхьиг мара яц. ХIана аьлча, хIанз а бIаьсти а кхашка де дезаш кхы а дукха балхаш да. ТIадоагIача шера дIаюргйолча културaштa, зяба аха деза 3600 гектар лаьтта (цунах хIанзле 2950 гектар гаргга аьхад), из дIаде кийчдара цунна макхаш даха, култиваци е, удобренешца хьаьнде, кхыдола балхаш де дезарга. Уж дерригa гIулакхаш ший ханнахьеи тешамеи чакхдахар техниках тийша хургда. Цудухьа из гота балхашта ма хулла дикагIа кийчъяра къаьстта теркам тIабахийта къахьегаш ба хIанз механизатораш, мехмастерске коллектив. Иоккха а яц из. Цхьабакъда, цунна юкъевоагIа хIаравар ший балха говзанча ва. Масала, тIемеи къахьегамеи ветеран, слесарь - моторист коммунист Анатолий Михайлович Фатеев. Пенсе воллаше а мастерске къахьегаш ва из. ХIаьта хьадер сиха деш хиларал совгIа тешаме а ду. Болх беча моторага ладийгIача кхоачам хул цунна, еха е тишъенна оатхал гучаяккхара. Цо тоабаь мотор сахьат санна болх беш хул. Из бахьан долаш кхыметтел автомашиний моторaш тоаде дехаш дукха нах ух из волча. Ди дIадахийтац цо цаIах балха норма ца еш а. Иштта овсаре а дика а къахьега Iомаваьв шийца цхьана болх беш вола къона Урывски Петр а. ХIаьта шоай токарех Моисеев Александрах, Скоморохов Дмитриях, дийца а валац мехмастерске завецующи Михайлов Василий Васильевич.

— Дискаш, валаш, фенташ, кхыйола 30 тайпа оатхалаш керда хьаю цар, тишъенначул тIехьагIа рестовраци йийя метта а оттаю. ХIаьта цар хьаяь оатхалаш цкъаза заводе яьчарех а къоасталуш хилац — йоах Михайлова.

Иштта дика болхло ва тракторий гидросистемаши топливни аппаратуреи тоаеш вола Швачко Григорий Антонович а. Кулгалхой раьза болаш къахьег мастерске болх беча кхычар а. Норма кхоачаш ца еш цхьаккха а вац.

Дика вIаштIехьдаьхад мастерске болх беча наьха къахьегама а салаIара а хьалаш. ПаргIата а йIайха а я мастерске ерригача цехий помещенешка. Цига латтача станокий новкъосталца керда хае а тишъенначул тIехьагIа меттаоттае а йиш я тайп-тайпара оатхалаш.

— Коленчатый валашта, кхыча оатхалашта шлифовка ю станок хилча кхы хIама эшацар тхона, — йоах Михайлова. — Цхьабакъда, из Iалашъе хала да. Техника тоаеча районни предприяте мара яц из.

Делкъа ха хьатIакхаьчача тайп - тайпара а маьха дарегIа а хIама яа йиш йолаш ба нах, мастерскена юххе йоаллача столове. Мукъача хана ловза шахматаш, шашкаш, домино я, деша газеташ, журналаш да мастерске лаьрххIа салаIара хьакъоастаьча моттиге. Болх чакхбаьлча лувча йиш йолаш душ а я.

Керттерча даькъе тракторий двигателаш, топливни, электрически аппаратура, кхытайпа чоалхане оатхалаш, системаш мара тоаяц мастерске болхлоша. ХIаьта трактор вIашагIъяккха а юха вIашагIйолла а, цун лелаш дола дакъа тоаде а декхарийла трактористаш шоаш ба. Цудухьа, мастерске болхлоел совгIа, колхоза бригадашца хIара дийнахьа дукха механизатораш хул укхаза. Уж Iуйрийна хьа а боалабу цIа а буг машинаца.

Деррига технологически гIулакхаш чулоацаш я ремонтникашта юкъе яьржача яхьа условеш. Машин ханнахьа а дика а тоаьчоа ахчан преми лу. Масала, Т-150 марках йола трактор ханал хьалхеи тешамеи тоаьчоа 40 сом лу премена, хIаьта ялат чуэцаш йолча комбайнах — 65 сом.

Гусенични трактор тоаяра 24 ди лу хIара механизатора. Иззал ха наггахьа мара йоаяц укхаза, из а дукхагIдолча даькъе ехачунна метта дIатIаоттаяра эша оатхал корае ца могача хана. Вешта эггара дукхагIа 18—20 ди мара доадац, хIаьта цхьаболчара кхы а кIезигагIа — юкъера лаьрхIача 12 ди.

Цу юкъа шоай тракторaш тоаьй хIанзле механизатораша Поплутин Анатоле, Ермоленко Анатоле, Петрухин Николая, Маковкин Михаила, Лазарев Василе, Корякин Александра. Из толам баккхарах ахчан премеш еннай царна. ХIанз тIатеIIа зяба лаьтта оахаш боахк уж.

Хьалаш вIаштIехьдахара, болх аттачабаккхара колхоза кулгалхоша еча йоакхонга хьежжа къа а хьег мастерске болхлошеи механизаторашеи. Из хьагойт цар хьонхамаш а. Масала, укх шера йиъалгIча квартале тоае езача 21-ех ялхайтта трактор кхашка болх бе кийча я.

Кхы а цхьа гIулакх да. Эсала даь хIама чакхдоалийтаргдоацилга массанена дIахайтара, ремонт дIа а йолаялехьа колхоза инженерни служба болхлоша механизаторашта, мастерске къахьегача наха дIадовзийтар, тоаь яьнна трактор, комбайн, нух, макха, сеялка, кхыйола машин, инвентарь мишта хила еза.

Ремонт е езаш бригадера хьайоалаь еррига техника тоаялцца гIулакхаца новкъостал деш, эшар хьатIакхухьаш механизаторашца цхьана къахьегаш хул хIара бригада механик.

ТIехьаювзаш йола инвентарь бригадашка тоаю. Геттара дика чакхдоаккх из гIулакх цхьоалагIчен кхоалагIчен кхаш лаледеча бригадашка.

— Техника тоаяра районе яьржача яхье тIеххьарча кхаь шера котало йоаккхаш хьаенай тха мастерске коллектив, — йоах В. Михайлова. — Хьалхале дIаяла дага дац укх шера а. ХIаьта оаха декхар тIанийцад укх шера йиъалгIчен тIадоагIача шера хьалхарчеи кварталашка тоае еза еррига тракторaш, 80 процент комбайнаш февраль бетта кийчон мугIаре дIаоттае, аьнна

Эшача хана кхашка шин сменагIа болх бара механизатораш ца тоъаш нийслу цкъаза боахаме. Цудухьа укх шера йоакхо яьй шоай къона механизатораш кийчбара. Района ремонтно-технически предприяте вIашагIъехкача курсашка деша вахийтав итт саг. Уж Iомабарах колхозо цу предприятена ахча тел.

Цу тайпара шоашта могар ду колхозхоша дика хьувкъам кхебар духьа хIанзле баьржача къовсаме котало яккхара.

М. ХАМАТХАНОВ.

САГИ ЦУН ГIУЛАКХИ

ОЧЕРК

Саг... Цо деш долча гIулакхаша, наха, мехка накъаларга хьажжа сий долаш хул. Цу тайпара нах ба шоай кулгаша вай цецдалал говза, хоза хIамаш хьакхолларaш. Бе а дац, из дахчан пхьар вале а аьшка пхьар вале а — керттердар да цун къахьегамо адамий дегаш деладеш хилар, царна дегагIоз луш хилар... Цу тайппара, ший болх чIоагIа безабенна саг я хIанз са ювца безам бар. Из я Дарсигова Дибихан. Вокхьонца саг вовзара, цун уйла, дега нигат, вахара никъ гучабаккхара алхха цу сага тахана гIулакхаш зийча кхоачам бац аьнна хет. Сага вахара бизза мах бара довза деза из лакхаленга вига зIамига наькъа такилгаш а. ТIаккха мара гуш хургдац малагIча наькъаца венав из дикадар кхолла, аьнна. ЦIензча, хозача, хьаьналча наькъаца венавале, цо хьадер а наха късабалдергда, аьнна хет. Амма лакхаленга кхача гIерташ цо нийса боаца никъ кхихьабале, адамашца дIатоттаргва из саг. Цудухьа, лов сона Дарсигова Дибас хьабена никъ, из сов бIаьха беце а, шоана бовзийта.

Вайнаха ширача заман чухь денз оалаш да- кхыча гIулакхел совгIа кхалсага къаьстта а ха дезаш да маха баккхар, шу кийчдар, хьашан гIулакх дар. Ший бера хана денз маха баккха Iомаяла ловш хиннай Дибихан а. Ховш махиллара, зIамига волаш Iомадаьр, дезаденнар, вокхха хилча а сага дег чу даха дус. Бера ханара уйла ниттта яха дусаш цу йиIнга дег чу а. Из хьоачаьшкара кIезигча хинна а оагIув хьалхарча лоацаш, хьехар деш, болх караберзабе гIо деш саг хила веза. Дибайна нийсвелар цу тайпара саг.

1972 шера № 1 йола Яндарера юкъера школа чакхъяьккхача, кхувш йоагIача цунга вахара нийса никъ харжийта дагахьа оарцагIйоал Котикова Хадижат. Дийза барзкъа деш йолча фабрикерча цехе балха хьех цо йоI. Балха а вахара а хам ховш йолча Хадижата хьехар хьаэц цо. Барайтта шу даьнна, хIаьтта школа яьккха йоI фабрике йоагIа. Цехашка беш бола болх, цар чу дIанийсъяь станокаш бIаргаяйча, цхьан юккъа кхерам бос дег чу: лоархIаергъяц со укх чу беча балхах, могаргдац укхазарча кхалнаха нийсса болх бе. Из уйла дукха ганзар йиIий дег чу, балхаца бола безам котбаьлар ерригача шеконел. Иштта ера из фабрике ученица йолаш. Цхьа бутт дукха ха яц, хIаьта а тIатеIIа къахьийгача, дуккха хIама карагIдоал цхьан бетта а. Цунна къаьгта тешал ду, дийза барзкъа хьаде Диба алхха цхьан бетта Iомаенна хиларо. КхоалагIча разрядах йола болхло а йолаш дIаболабир цо ший къахьегама никъ. МоллагIча балха а нийслу цкъаза аьттув боалаш е ца боалаш йола моттигаш а ханаш а. Уж тайпа моттигаш нийслора къонача йиIий новкъа а. Цу сахьате оарцагIбоагIаш хиннача нешаша яйIора халонаш. Амма дукха къахьега дезанзар цар ювцаш йолча цехе. Массехк шу даьлча из дIакъовла лерхI. гIулакх дика дIадодаш ца хиларах. Юххьанца болхлоша чIоагIа раьза боацаш тIаийцар из хоам. Дибай дего а късабалданзар из гIулакх. «Болх а тоалургба, цеха сий а айлургда, дIа хIана къовл-те ер», — уйлаш йора кхалнаха. Уж ханаш дагалувцаш йоIо аьлар:

— Цех дIакъовларах тхона хинна вас дIаяккха гIерташ дукха къахьийгар швейни цеха начальника Евтушенко Ольга Григорьевнас. Фабрика сий кхыча цехашка къахьегаш а даккха йиш хиларах дувцар цо. Из иштта да а дар.

1978 шера дIакъайлар Дибай цех, йоI швейни цехе дIачухьожайир. Кердача моттигера болх бовзаш бацар цун а е цунцарча кхыча кхалнаха а. Юха а керда болх Iомабе отта йийзар цун, хIанз Iомо езаш яр швея-мотористкай професси. Укхаза а йоIа гIо ду дикача наха. Шоашта ховр къонача болхлочоа дIалуш хул дуккхача хана денз къахьегаш бола Сакалова Маруси, БогатыревгIар ПаьтIамати, Аьсети, Зайнапи. ХIама тегарца, вешта аьлча, кердача балхаца кастта кулг шаьрлу Дарсиговай, кхоалагIча разрядах йолча швея-мотористкас ялама йоаггIара дIалу экзамен. Цу хана денз кхы ший болх хувца бийзабац Дибай, хIанзчул тIехьагIа из хувца дага а яц.

Хьалхашка латтача декхарех дика лоархIаеш хьайоагIаш йола йоI кастта зийра цехе санна, ерригача фабрике а. ХIама тегара декхараш дикка кхоачаш а тIеххоачаш а деш йола Диба, общественни балха юкъеоза лаьрхIар нешаша. Оамалашка хьажача, йоI цох дика лоархIаергйолга гуш дар. Тайп-тайпара декхараш тIадехк цунна къахьегамхоша, коллективерча кагирхоша. Комсомола фабрични комитета бюро членалла, комсомола райкома бюро членалла, райсовета депутаталла херж из. Атта дацар уж деррига балхаш а барзкъа тегар а цхьана тарде, хIаьта а хьинар дола йоI бIакъожош яцар халонех, шийна могачох, низ дIакхоачачох наьха хьашташ кхоачашде гIертар из. Массаза ца доале а, дукхагIча хана цун из карагIа а доалар.

Швейни цехе къахьегаш яр массанена дукхаезаш йола Орцханова Зоя. Кхычар деш санна шоай цеха мастера сий дора Дибас а. КПСС XXV съезда делегат хинна йола Орцханова ера цкъа йоI йолча. Цхьацца дувцаш, парте гIолга хьоахадир цо. Дибас хIанзалца уйла яьяцар цу деша, бакъда, из къамаьл хинначул тIехьагIа, уйлаш е яьлар из цу гIулакха. Цо кхетадора, коммуниста бехктокхам, моллагIча гIулакхах из бале а, лакха хила безалга. ХIаьта, Диба-м иштта а яр шийна тIадиллача декхарах бола бехктокхам ховш а кхетабеш а. Цо лаьрхIар парте мугIарашка хила, из цига дIаэца могаеш цунна тIехьаотта кийча бар коллективера беррига коммунисташ, царна ховра болхлочун сий лакха лоаттадеш из хьайоагIалга а цу наькъ тIара из яргйоацалга а. Шийх бенна из тешам цо боа а баьбац таханарча денга кхаччалца.

ХIана езал-те из йоI наха иштта дукха? Цу хаттара лоацца жоп долалургдац. Эггара хьалха саг везаволийтар цун дегIацара оамал я: эздел, нах дукхабезаш, эшшача гIо де кийча хилар, хьаьнала яха гIертар. Из оагIув хьайийцача Дибай вахар, эггара дикагIдола дешаш ала мегаргдолаш да. Нах лархIа а цар йоакхо е а ховш я йоI, иштта ца хилча, наха селлара езалургъяцар из. ХIаьта, хьаьнала яха из гIертарга хьажача, вайна гучадаргда, духхьал ший кулгаша хьа ца даьча хIаманца цун чам боацалга. Иштта я цун оамал. Из оамал йола саг наха ца веза йиш а яцар. Хьаьнала саг хиларал совгIа, Дибихан я хьинар долаш а. Къахьегамца хьагойтад цо из.

ХIанз цо болх беча цехе бархI конвеер я, из ше Нальгиева Лиза керте латтача кхоалагIчун тIа къахьегаш я. Укхаза болх бераш ханна къона кхалнах ба, цхьабакъда, хьадеча хIаман «къьанача» болхлойл тIехьабисац уж. Балхах лаьца къамаьл хилча, Дибас аьлар:

— Аз а са нешаша а кулг вIашкадилла ха яккхац цIаккха. Цудухьа хул тха толамаш а. Берий аькни дувхаду барзкъаш да оаха тегараш, дийнахьа са тега беза 220 пара, цхьабакъда, аз дуккха дукхагIа тег. Оаха даь барзкъа тIадувхаду вай мехкарча тайп - тайпарча мнIингашка дахача бераша. Цудухьа, бераш къаьстта а хоза хургдолаш, цар дог гIоздаргдолаш де гIерт тхо из.

ЙоIо аьннача цу дешашца а гуш я цун дега цIенал, уйлай хозал, адамал. Барзкъа хьадеш, тегаш волча моллагIча сага керттера декхар да аьнна хет наьха сибат, куц доаккхаргдолаш из тегар. Дибихана из дика кхетаделг а хов вайна, лакхе цо аьннача дешаех.

Дукха ха я цо укхаза болх бу. Цу юкъа хьахиннай цун къахьегамхочун оамал, из чIоагIъеннай, Iоаьй йоккха балха опыт. Саго ше Iомадаь дика хIама тIехьа тIабоагIараштa дIадала деза, уж а вахара новкъа бизза шоай мул дIахьош хургболаш. Цу тайпара яр швея-мотористкай уйла, къона мехкарий Аушева Лейлан Экажева ПаьтIамати ше йолча хIаьтта балха баьхкача хана. Дукхача шерашка ше Iомадаьр царна дIадала гIерташ, царех хIама тегара говзанчаш бе гIерташ чакхйоал из. ХIанз шоай хьехамча санна, хьинаре къахьегаш, шоаш дечунца кулг шаьрденна хьабоагIа уж а.

Шерагара шу мел доал Дарсиговай вахар дIаьхийгIа хулар, бовзар керда нах, дукхагIа хулар доахаш дола толамаш. Оалаш да, саго даь моллагIа дика хIама адамаша зув, аьле. Иштта зувра наха йиIий вахара никъ а. Зийна а Iацар, дIахо а из шаьрагIа хургболаш, къона кхалсаг лакхаленга кхачийта гIерташ гIо а дора. Цунца цхьана цар дукха а балхаш тIадехкар цун. Масала, Назрановски райсовета депутат хиннай из итт шера, 1983 шера КПСС Нохч - ГIалгIай обкома членалла хорж, цунца цхьана парте Назрановски райкома бюро член а хул. Ше тайп-тайпара общественни балхаш леладеча хана, Дарсиговас дикка теркам тIабохийт вай мехка дахача къамашта юкъера доттагIал, барт - цхьоагIо чIоагIдара. Из белгал а доаккхаш, 1986 шера цунна лу деза пачхьалкхен совгIат — «Халкъий доттагIала орден».

КхойтталагIа пятилетка... Из дикача толамашца белгалъяккха гIерт йоI. ХIаьта, цул хьалха дIаяха пятилеткаш а «Социалистически яхье котъьннар» яха знакаш йоахаш чакхъяьхар цо. Цу хана санна, хIанз а ше хьадер алхха тIехдика деш хьайоагIа из. Амма, цхьаккха кхоачамбоацар дац ала йиш яц Дибихана балха тIа, из цун а е фабрика а бехкагIа деце а.

— Цхьайола ха йоагIа болх хьа ца беш латта дезаш, — дувц Дарсиговас. — Тхона кIада хьаккхухьийтача предприятеша из дукха гоадарца дувзаденна хул цу тайпара хIама. Цкъаза кIада дика доацаш а ханаш хул, цунга хьажжа хьатега хIама а башха безам тIабодаш хилац. Уж хIамаш дIадоаларе, тха балха гIулакхаш дика леларгдар, хIана аьлча, массехк шу хьалха хийца, во йоацаш я тха оборудовани.

Теша безам ба наьсархой дагалаттараш кхоачашхургда аьнна а цар болх дика дIагIоргба аьнна а.

...Хьаьнала саг — кIоарга маIан долаш, дукха хIама чулоацаш да уж дешаш, алхха дог-дикача, визза волча къахьегамхочох мара алац уж. Цудухьа, Дарсигова Дибихана вахара наькъага хьажача, уж дешаш цох майрра ала йиш йолаш да.

С. АРЧАКОВ.

АХАРХОЙ БОАХАМАШ

ХIанз дIадолалуш мара дац Надтеречни районе ахархой боахамаш хьадара гIулакх. «Знаменский» совхозе арендатор волаш болх баьча А. Кацаева 50 шера леладе дIанийцад 260 гектар лаьтта. Цига цо дIаюргъя люцерна. кхыйола доакъара културaш, доахан леладергда. ХIаьта хьаьыкха продукци совхоза йохкаргья.

Лаьттан цхьан гектарах 120 сом пачхьалкхенна дIатела дезаш ва А. Кацаев хIара шера. Цунна бокъо еннай шийна бакъахьа хеттача боараме баьцадаараш дIаде а уж ший хьашт долча маьхалдаха а. Цу тайпарча хьалашка аттагIа хургда цунна пачхьалкхенна хьалхашкара декхар кхоачашде.

ШоллагIа масал — А. Хамидовеи цун дезалеи ахархой боахам. А. Хамидов ше хьалха совхоза керттера зоотехник волаш болх баь саг ва. Йоккха опыт Iоаьй цо хьайбаш леладеча, доакъара културaш кхееча даькъе. ХIанз А. Хамидова боахаме 60 гектар лаьттеи 24 бежани да. ДIахо йодача хана хьайбай Iул дебаде лаьрхIа ва из. Лоаццача юкъа 13 тонн шура ехкай пачхьалкхенга ахархой боахамо.

М. МАЖИТОВ.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об уплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах «Союзпечати».

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ-МЕСТО» производится работниками предприятий связи и «Союзпечати».

Хьамсара газет дешараш!

Тха газет яздайта шоана аттагIа хургдолаш оаха кепатох ер абонентни бланк. Цун тIехьашкахьара оагIув я укхаза шоана гуш яр. Бланка хьалхашкахьара оагIув — цхьоалагIча оагIо тIа.

РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗ: БIАРЧЧА ЦАI ЙОЛЧА РЫНКАГА БОДА НИКЪ

Халкъа боахам лер тIа лоаттабараи рыночни экономикага довлараи дола керттера лостамаш журналисткас Винокурова Светланас дехар дарах доашх РСФСР Лакхехьарча Совета республикашта юкъерча юкъмоттиген регионални политикан дешашта йолча Комитета председатела, СССР Iилмай Академе члена-корреспондента Гранберг Александра:

Iилмахо хиларах а, политик хиларах тарра, экономически реформа чакхйоаккхача юкъагIа тIанийцача документа юкъе эггара лоархIамегIа хет республикаштеи центраи юкъерча юкъмоттига проблемаш. Аз хьаллоац республикаш экономически гIулакхашта шоай мукъагIа хилара, «лакхера Iо» йолча управлене дуккха функцеш керда дIа-хьа екъара идеяш. Из, шеко йоацаш, кердача программа чIоагIа оагIув я. Цхьабакъда из хIанз цIаьхха дагадоацаш гучадаьнна хIама дац. Иззамо идеологи яр «500 ди» яхача Шаталина— Явлинске группа программа а цхьа бутт совгIа ха хьалхагIа союзни парламента могаяь хиннача Президента компромиссни варианта а.

Сона хетачох, мадарра аьлча, цIенхаштта компенсаци йоацаш зехьа боабаьб цхьа бутт, хIаьта цу юкъа-м хоадаллал воча ма даьннадий хьал. Дагадохийтаргда аз, Шаталина программа кийчъеча хана Эстонегара дIаиккхача ерригача союзни республикай полномочни викалаша хьаллаьцар бIарчча цаI йола рынок хьаяра идея. Цхьа бутт хьалхагIа геттара нийса хургдар экономически реформа чакхъяккхара цхьана гIулакхаш леладарах дола юкъа договор а лаьрхIа республикашта юкъе экономически барт баь хиннабаларе. Сона нийса хетац программа керда вариант бакъьеш, тешаме хулийташ дола хIамаш кхы доккхагIа ца хилар а.

Июле-августе рынкага довлара альтернативни варианташ хоржача комиссена юкъе болх беш со волча хана чIоаггIа безам байна хилар со дукхагIйолча предложенешца уж бакъьеш дола бахьанаш ца тоъарах. Из деррига а керттерча даькъе уж чакхъяхара йола гипотезаш, ловраш, догдоахараш дар. Из, бакъдар аьлча, из замо йолча программана кхоачам болаш дац. Альтернативни решенеш иззамо болча боараме кийчъеш хилча доккхий гIалаташ а массе тайпара дагадоацараш а ца хулаш диса оамал бац. Мадарра аьлча, сентябро факташца бакъдир из.

Цу хана вIаши яхье яьннача программаех йола дискусси мишта йора, союзнии республиканскии правительстваша дукха тIанйийр юххьанца дуккха лийрхIараш кхоачашде йиш йоацача даьха йола решенеш. Аз дувцар юртбоахама продукцена керда закупочни маьхаш оттадар, оптови маьхаш лакхдергдоалаш да аьнна дIакхайкадар, кIал ресурсни кхоачам боаццашехьа а цхьайола социални программаш тIаэцар да. Со хIанз а вац тешаш хьалхадоахаш дола гIулакхаш цхьан шера финансови боарам тIа довлара, гиперинфляци юхатохара, Iолохлуш латта производство хьаллацара кхоачам болаш да аьлча. Мичай дог тешадеш йола, техка расчеташ? ТIаийцача программни документа тIа уж йоацаш я. Цхьа бахьан доацаш дац, рыночни экономикага довлача юкъагIара из дале а е кхыдоле а дола декхар кхоачашдара хаьдда нийса ханаш ювцаш бола оптимисташ хIанз дикка кIезигбеннаб.

Юха а хьоахадергда аз республикай экономически барт-цхьоагIонах дола дош. Халкъа боахам боарам тIа оттабараи рыночни эконмикага довлараи долча керттерча лоастамаша, цкъарча юхьига, республикашеи центрои цхьан бартаца гIулакхаш леладара хьакъехьа «500 дено» лийрхIар чулоацаш санна хеталу. Цига лийрхIар-м СССР статус оттаеш кердача Союзни договора хьалхара юхьиг а лоархIаш экономически барт-цхьоагIо официально вIашагIйоллилга ма дарий. Цу хьакъехьа духхьал хьа ма дувцарий август бетта юххье СССР Президента распоряжене тIа а. Юкъарча рынка ларда тIа республикаш экономически вIашагIтохаро юкъарча политически переговораша аьттув болашагIа дола хьалаш вIаштIехьдаха дезаш дар.

Цхьаккха дича а Союзни договора кулгаш яздергдац шоаш аьнна хьакхайкадьча Литвай, Латве, Эстоне викалашца вIашагIкхийттача хана оаха хIаьта а цIенхаштта дийцар хIанзарча СССР доазонел чухьа ерригъевропейски рынкаца цхьана гIулакхаш леладара хьайийла йола башха-дика евроазийски рынок хьаярах дола дош. Цо йиш хулийтаргьяр ахчан юкъара единица а йолаш сом леладе, республикашта юкъе экономически доазонаш ца увттаде, маьхий гIулакха вIаши дага дувлаш политика чакхъяха. Цудухьа со вIалла а раьза вац, хьалхагIа Союзни договор де деза, цул тIехьагIа йича мегаргья юкъара рынок хьаяра уйла, яхаш каст-каста деча къамаьлашта. Ишта вай хуле, цу рынкага гIоллара цхьабола дика партнераш боацаш дисара кхерам тIаотт вайна.

Федераци а лоархIаш, Союз бIарчча хилар бакъ а деш хьахул суверенни республикашта юкъера экономически юкъмоттиг, яхаш долча тезисо хIанз хьахьокхац политически бокъонца долаш дар.

Массехк дош аргда аз Российски Федераце хьакъехьа, се тхоай республика пачхьалкхен политика хьалхайоахар лархIа йиш йолаш веце а.

Шеко хила йиш йолаш дац Росси республикашца Союзехургхилар. Росси юкъе йоацаш йола Союз — из я ваьхарца йоаца абстракци. Ший экономически потенциал цхьана лаьрхIача вокх юхейисача йийтте а республика экономически потенциалал цкъаи ахаззеи йоккхагIа йолча Россе суверенитет цун ший духьа чIоагIъяь а ца Iеш, чIоагIйинза яргъяц. Из ба еррига Союз экономически юха хьалъоттаярга бода никъ. Россе экономика тоалуш хуле, Союз а хургья йIаьхий. Союз дIахора кхерам ба из йохарах — Россе суверенитетах а боацаш, экономически лидер хилара бола цун низ бовраx. Союз бокъонца чIоагIъяра гIо ду кхыча республикашцара юкъарчал доацаш дола Россе бувзамаш вIаштIехьдахаро. Пачхьалкхенашта юкъе леладеча гIулакхий принципий хьакъехьарча Молдово республикаца даьча договора кулгаш яздаьд. ХIанз договораш дергдолаш да Латвеца, Литвайца, Эстонеца...

Керттера проблема — союзни пачхьалкхен центраи Россенеи юкъерча юкъмоттига перестройка яр. Дукха ха йоацаш ше къамаьл деш саготтагIа йола моттигаш белгалъяьхар Б. Н. Ельцина. Горбачев — Ельцин яхаш дувца хабараш доашхаргдац аз. Корта а болаш, исторически овлаш а долаш бахьанаш да центраи Российски Федераценеи юкъерча гIулакхашта барт вIашка ца байташ. Центро хIанз а тIехьа ше тIахьожам лоаттабу Россе экономика доккхагIдолча даькъа, цун дерригача базови доакъошта. ХIаьта нийсъеш йолча рыночни экономикага довлача хана цу тIахьожама боарам хьалхагIа а санна вокх республикашкарчул лакхагIа хургба.

Масала, хьалхагIа а санна тIахьожам лоаттабе безам болаш я центр продукци дIаюха екъача бийдалеи доагорийи доакъошкарча маьхашта а. Укх тайпара хьал отт: Росси кхыча республикашкара тIехь-тIехьа дукхагIа лакхлуш долча договорнии паргIатачеи маьхех продовольстви, потребительски товараш нийде дезаш я, хIаьта ший продукце доккхагIдола дакъа центрага хьалхагIе а оттадаьча маьхех дохкаргда. Шеко яц, уж маьхаш дунеи рынкерча маьхашца нийсдича чIоаггIа лохдаь хургхиларах, цу традиционни тайпара лакх ца долийташ юхаувзаргда маьхаш мехкдаьтта доагадеча доакъаша. Масала, 1991 шера денз планагIа 70 сом оттабе лерхI цхьан тонна мах, хIаьта дунеи рынке хIанз мехкдаьтта тонна мах 150—200 долларга кхоачаш лакхбеннаб. Керда коммерчески валютни курсе 1,8 сом цхьан доллара нийсса лоархIача хана цунах 270—360 сом хул. Из башхало йоккха хинна а Iац.

ТIахьожам шийга бита гIерташ центро леладер къаьстта чIоагIа холу «валютни» товараш дIа-юха декъача. Керттерча лостамашка диллача, «мехкдаьтта, газ, дошув, алмазаш, безача маьха кхерий, спецтехника, кхыдола товараш безача маьха еррига союзни экспортни ресурс йолаш дус, хIаьта къаьстта дохкаш а да». Цунга хьежача, цу товарий объемах 70—80 а кхы дукхагIа а процент чIоаггIа тIехьашка йоаккх из лакха конкурентни продукци хьаярах боагIача экономически пайданна. Кхетадеш да, цу тайпара хьал российски кулгалхошта, вешта Россе бахача наха а, мегаш ца хилар.

Республикаша керттера экономически функцеш шоашта дIатIаэца а экономически реформа, центра рецепташка хьежжа а ца йоахаш, шоай программашка хьежжа чакхъяха а езаш хиларах хIанз еш хайра дискуссеш яц. Пачхьалкхен суверенитетах йолча республикай декларацеш тIа а, «500 ди» яхача программа тIа а. Керттерча лостамаш тIа а дукха совгIа-эшашагIа йоацаш цхьатара я республикаша центра дIаяла езача полномочей перечень: ахчан система, бIарчча таможенни правилаш, маьхаш увттадареи арахьарча экономически гIулакхийи юкъара принципаш, оборона, бIарчча цаI йолча энергетически системано ю управлени, магистральни транспорт, кхыяраш. ХIаьта децентрализаце процесс шортига йода.

Iаламеи экономическии хьалаш Россе территоре тIа сов бе-башха хиларо дIадех тайп-тайпарча регионашка рынкага довлача хана экономика лер тIа оттаяра къаьстта гIулакхаш чакхдоахилга. Хьаэцаргья вай, масала, структурни перестройка проблема. Нагахьа санна листта нах бахача индустриальни районе моллагIа предприяти ехача, цун болхлошта де хIама корадоагIаргда цу регионе, хьаштдале, кхыча доакъошка а. ТIаккха моноотраслеви структура а йолаш йолча кIезига нах бахача Къулбаседене фу дергда? Нагахьа санна укхаза рудник къийлой-м цу ерригача регионе мел баха нах дIабаха безарг ма бий. Рынкага довлача хана цу тайпара хьовзамаш ца хилийтар духьа регионаш дегIайоалаяран гIо дараи йолча фондий налоговии инвестиционнии льготай, вахареи къахьегамеи хьалаш халагIа хиларах телача компенсацей хьисапера лаьрххIа йола социально-экономически стабилизатораш хиланза яргьяц.

(ИАН).

Массазарча комиссей председателаша дувц

КЕРТТЕРДАР—НАЬХА ТЕШАМ ЦА БОАБАР

НГIАССР Лакхехьарча Совета пресс-центро газет дешараштa дIахо бовзийт парламента массазарча комиссей болх.

Тахан наналeн бералeн, кхалнаьха къахьегамен бытен, дезал лорабара дешашта йолча НГIАССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссе гIулакхех дувц цун председатела Г. Б. ЭЛЬМУРЗАЕВАС.

— Ганга Бек-хановна, хоржамашта хьалхарча къовсаме тешнай Хьо, НГIАССР халкъа депутат а хинна, дагадоххарагIа аьлча, 175 депутатах латтача республика депутатски корпусерча ворхI кхалсага юкъе цаI а хинна, дIаэттай хьо. Хьоца харжа оттаваьча шоллагIчоа, городе геттара дика вовзаш волча сага тIехьа ца а тоссаш, Хьона тIехьа кхаж тессача наьха тешам хьайх болийта миштa вIаштIехьдаьлнад Хьа?

— Эггара хьалхагIа аргда аз хоржамашта хьалхара кампани йолча хана цхьанна а тайпара программни къамаьл даьдац аз, авансаш тиннадац. Харжархошца вIашагIкхийтача белгалдаккха гIийртай со, бе доаллаш бокъонца дола Iаьдал а доацаш, аз квартираш, машинаш, кхыйола дефицитни хIамаш, лоацца аьлча, цхьаболча кандидаташа камаьршача хабарца хулийтаргья яхаш мел йийша хIамаш, хулийтаргья аьнна дош деннадацар. Сона гарг мича дар, бакъдар аьлча, сай хоржамий округера, хIаьта из социально - бытовой гIулакхашка диллача атгачарех а яц са, яьссача тикай тархеш хьалийза, маькхабулочни хIамаш дикагIа хилийта е, аьд вай, теплоснабжени тоае. Нахагара аз дийхар алхха цхьа хIама дар — республика Лакхехьара Совет законодательни орган йолга кхетадар, цудухьа, се депутаталла хорже, тIатеIIай тешшамен сай харжархой позицеш парламенте хьаллаца, цар хьаштий гадоаккхаш дола законаш кийчден тIаэцеи лаьрхIа се йолга хар. Хьал цхьа моллагIдар мотг дар аьнна ала йиш йолаш яц со, районни Iаьдалаша хьаллоаца депутат хоржача цига кандидат яр со. Цудухьа аз чIоаггIа баркал оал сай харжархошта моттита дувцача хабарех ца а тешаш, хоржамашка се цар хьаллацарах.

ХIанз, депутаталла хержачул тIехьагIа, йоккхя еце а, цу гIулакхий опыт Iоаяь йола со цар декхараштa тоъал дика духIаьннай. Тха балха тIа керттердар — сага бокъонца новкъостал дар, цун кхеле дакъа лацар, хIара денна пунна хьалхашка увтташ йола халонаш дIаяхар. Кхетаде деза, тха харжархоех дукхатIбараш политика хьаштдолаш ца хилар, вешта из-м цар бехк а бац. Из вай кхоачамбоацар да. Политика дагайоагIаргйий сага, нагахьа санна тховнах догIа чуухаш хилча, нагахь санна цIагIа йIовхал, дIайха хий ца хилча, тика тIара мичча хана а керда маьхк эца йиш ца хилча? Аьлча а, политика-м из а я, вешта, вай воаш хьоаьь политика я-кх.

— Республика Лакхехьарча Совета гIулакхашка малагIа моттиг кхоачаю наналeн бералeн, кхалнаьха къахьегамен бытен, дезал лорабара дешашта йолча комиссена? МалагIа декхараш да пунна хьалхашка латтараш? МалагIа лостамаш хургда балха лоархIамегIардараш?

— Из комиссе эггара лоархIамегIа ярех цаI я, иштта из хеташ Лакхехьарча Совета депутаташ берригаш беце а. Цу гIулакха маIача наьха позицех тамаш яц аз — тахан вай республикера кхалсагацарей берашцарей гIулакхаш вIалла тара а, дац вай халкъа традицешцей обычештеи. Цецъяьккхар кхалнаха шоашта хетачо. ВорхI кхалсагах цаI мара хиланзар цу проблемашка хьажа ловш. Вешта, Лакхехьарча Совета составше а яц кхалнаьха гIулакха дикагIчарех я аьнна ала йиш йолаш. Из-м дагадоахарагIа дIаяхар аз. Юха а комиссе балхах лаьца дувца йолалуш, ала безам бар са, цун керттердараш кхалнаьха, дукха бераш долча ноаной къахьегамцеи бытацеи, бера, дезала, цу даькъе къонача дезала а, бокъонаш лораярца дувзаденна долча законотворчески гIулакхех. Масала, кхыча регионашка йола дукха ха я дукха бераш долча ноаношта лаьрхIа промышленни товараш дохка специализированни тикаш. Вайцига уж йолаш яц. ХIаьта юрта хиланза яргIоаца продовольственни товараш дохка тикаш ялара мичча хана хьаэца хургбар дукха бераш долча ноаношта а бераш наькхах доахнача кхалнаьха берашта лаьрхIа берий кхача, шура, дулх а долаш. Комисси болх бе йолаеннача деношка денз цахаддаш жалобаш ух цунга. Уж, ерригаш а хIана яц аьнна яраш, квартира дешашца ювзаенна я. ЦIакхха а шеко хиннаяц са, адамий доацача хьалашка бахаш вайцига иштта дукха дезал хиларах. Оаха тхоай низ кхоачар дергда къе бахача дезалашта ханханнахьа горрайисполкомашка материальни новкъостал дайтара, йоккхийча предприятеша а организацеша а иштта новкъостал делга царга дIатIалацийтара.

Къаьстта уйла тIайохийт мехкараштa, къонача истацтен ноаноштен юкъе беча пропагандистски балха (тахан наха къоабалдеш дош дац из). УнахцIена ноахал — из къамая кхоане я. Цун йоакхо яр — керттера декхар. Цхьабакъда цу даькъе бинза бааргбоаца болх вайцига беш бац хIанз укх сахьате. Тахан школашка дезала вахара «этникан психологен» урокаш тIа хьехаш йола хIанзара варнант, сона хетачох, республикана мегаш яц. Цудухьа, Малхбузенгара дикагIйола опыт хьаэцанза яргьяц, цунца Iомадала деза, цхьабакъда малхбузен цивилизаце чархашта кIалтовса мегаргьяц халкъа традицеш, обычеш, уйлаш. ХIаьта, нагахьа санна республика нравственни Iаьдалаша кхувш доагIача кхал а маIа а берашта школе цхьана половой кхетам бала йиш еце, тIаккха дешара цу тайпара формаш вIалла юкъеяха а хьашт дац. Кхетам баланза баргбац. Лой а, къаьст-къаьста болаш белча дикагIа ба из.

Мел халахете а, Средни Азе санна, вайцига а къахетам боацаш пайда эц кхалнаьха къахьегамах. Вай кхалнаха болх бу зуламеча производствашка; асфальт юлл, шпалаш Iоехк, тхьамка кхеду, царех дукха бараш унахцIенонна. Iатгкъача химически производстве балха боахк. Вахар тоаденна хиларах беш бац из, дезал кхабар, пенси лакхагIа даккхар духьа бу. Хьакхтаьчай аьнна хет сона, иззамо йолча производствашка кхалнаьха къахьегамах пайда эцилга предприятей кулгалхошта законодательни наькъаца дехка деза ха. Къаьстта новкъа да цхьаболча кулгалхоша кхалнаьха гIулакхаш теркал ца дар — уж балха дIаэца, аттача балхаш тIа хьежабе.

ДIахо, бераш вай кхоане, аьле бал. Иштa долийтеш из? Хьаэцаргья вай, масала, спецшколаш. Дукха дийцад вай воаш хьалкхедер дикагIдола фу да яхаш. Из демократично дац. Цхьабакъда из дерригa а, хьагучадаьнначох, вай ца кхетари къели я. Ший а ший кхоанен а йоакхо еш йолча моллагIча паччахьалкхено хьалкхее еза дика образовани йола кадраш. Цу школашка бераш хоржача хана керттердар цар дай-ноаной лоархIаш, сий деш бола в... хиларах хила дагIац, берий ший талантага, цун дикача кхетамга хьежжа хила доагIа. Ца къехкаш хьаелла еза вай гимназеш, лицеяш, кхетамеча берашта лаьрхIа школаш. Цу гIулакха керттердар — берашта, школана юхаэза хIама ца кходар, дукхача специальностех йола моттигера кадраш яц вай, опытни кулгалхой, политологаш бац, яхаш бахьанаш ца дахар. Вай республикерча школьникашта юкъе кIезига дац хьаькъал дола, политологеца хьашт дола, республикера, мехкара хьал теркалдеш дола кхетаме бераш. Цудухьа хIанз дувцаш да тхо НГIАССР Лакхехьарча Совете берий парламент вIашагIйолларах дола дош.

Воай парламенто болх дIаболабаьча лоацчача юкъагIа хьайна хетар гуччахьа дIаала, позици дIайовзийта ловш хье хилар хьахьехкад Iа. Хьона хетачох, фу де деза берригача депутатий хьинар айдара?

— Парламента балха юкъа дакъа лацар — ловзорг дац, цIенхаштта гIулакх да. Берригаш а багIац Iадда. Трибуне а баьнна, йоккхача аудиторена хьалхашка къамаьл де ца лоархIабераш а хила мег тхона юкъе. Массанена а дулаш хIама дац микрофона дIатIаухнилга, кулг ийделга, ше бIаргавайта гIертилга. Вешта, из-м керттердар а дац. Керттердар — кхычарна хетачунга ладувгIари альтернативни позицеш вIашинийсъяри. Цу тайппара Iомалуш да тхо дерригаш а. Хой хьона, майдан тIа демократ хила атта да. Бехктокхам боаца лозунгаши дешаши увттаде, харц заявленеш е йиш я. Цхьабакъда Лакхехьарча Совета зале е Президиуме а вагIача хана демократ хила халагIа да. Укхаза хIара деша хьалхара жоп дала деза, Iа тIехьа е духьала голосовани а еш яь хIара решени хьа республикана, наха Iаткъаргья. Кхы цхьаькха а — хала да хьайна чубесса кхерам юхатоха, эшабе. ХIаьта из болаш ба, цунна мукIарал ца дича а даргдац. Системо ше чубоссабаь кхерам ба из. Цудухьа дукхагIйолча хана йист а ца хулаш вагIа догдоагIа — из эггара аттагIйола позици ма йий. Цхьание а цхьанна хIаманна Iоттар ергьяц, саг бехке а вергвац. Цхьабакъда хано Iома-м де дезачоа. Iомаву политика — из бухсоццаш хьа гIулакхаш компромисс, боарам, сурт бIаргагор е хьалхагIе а цунах сакхер долга кхетаде. ТIаккха хов хьона политика а иштта профессии йолга, цун юхьигаш, моллагIйолча кхыча говзала яраш а санна, тIатеIIая саббарагIен Iомае езалга.

ХIаьта депутата бехктокхами хьинаря айдарах лаьца аьлча, цу хьакъехьа сайттара хIама ала лацар сона. Парламенте вIашагIкхийтта нах бе-бе ба. ХIаравар, ше депутатски мандатага кхача гIийртача хана, гучох, хьадда цхьа хIама лерхIаш хинна хургва. Вешта, нагахьа санна хьалхагIа, бакъдар дувца вай дохке, депутатагара дIадехаш хайра хIама хиннадепе а, хIанз, деррига Iаьдал Советий бе додача хана, республика кхел къастача хана, вай массане а уйлае еза воаш воай халкъа бераш хиларай, цунна пайда бе безаш хиларай. Бакъдар аьлча, доккхий дешаш да уж, хIаьта уж дIаала вайна эхь хеташ цхьа ха а яр. Цхьабакъда хIанз хьатIаэттай, аьнна хет сона, хIаране уж дешаш ала йиш йолаш а ала дезаш а йола ха.

— Ганга Бек-хановна, хье юкъе йолча «Демократическая инициатива» яхача парламентски группах дувцал вайна. Фуд цо лерхIар? МалагIа гIулакхаш да чакхдаха цо шийна хьалхашка оттадаьраш?

— «Демократическая инициатива» яха группа — из политически организаци яц. Нагахьа санна хьона хар лой — из депутатски клуб я. Цунах тилла цIи бахьан долаш тхона раьза боацараш дукха бар. Шо демократически инициатива я, хIаьта тхо — инициативни демократаш, яхаш. Е вож вогIа лоархI саш, оалар. ЛархIане а лархIац! Тха группа наIараш хьайийла я-кх моллагIча депутата, кхыметтел депутаташ боацараштa а, парламента балха, республика дегIайоалаяра дешаех лаьца шоай хьадда предложенеш яла ловш мелволчоа. Группо лерхIар — демократични парламент. МалагIа гIулакхаш да чакхдаха оаха тхоашта хьалхашка оттадаьраш? Укхал хьалхагIа Iа даьча хаттара жоп луш аз аьннар да — депутаташ сессе йист а ца хулаш Iадда багIаргбоаца гIулакх делга, цудухьа гIерт тхо хьалхарча юхьиге латта. ТIаккха депутаташ вIаши хьерчаш хилар а лоархIаме да. Вай-м ерригаш а мичад политикаш долаш Iодаьи «парламенташка» даьгIан. Из а ха дезаш да, ха деза дискуссеш е, хьайна хета бакъдар дIахьокха, хIаьта тхона массанена а тоъаш доацаш цхьаькха керттера цхьа хIама а да — ший оппонентага ладувгIа а цунна хетар лархIа а ховлга. МоллагIа решени нийса йий-еций къоастаде хьона хьайна а хала долаш ха йоагIа цкъаза. Цудухьа хьехам эш. Цхьабакъда, нагахьа санна массава раьза а хинна группа цхьан деша тIа ца соце, тIаккха цо яь решени цунна декхар тIадожадеш хилац. Тхоах хIаравар шийна хетар чIоагIде бокъо йолаш ва.

— «Аппаратчик» яха дош геттара воча оагIорахьара кхетадеш да тахан. ХIаьта а бе-бе ба цу къамаьлий чулоацам — дегалодош ца хеташ ба цхьабараш, Iоттаръеш - достамдоах из вокхар. Массазарча комиссе председатель а хинна дIаоттарца аппаратчика цIи хьайна дIатIа ма нийцайий Iа а. Кердача балха тIа мишта хет хьона хье?

— Нагахьа санна моллагIча боарамеча кулгалхочох аппаратчик оале, тIаккха сох аппаратчик хинна дукха ха лархIа мегаргья. ХьалхагIа а хиннай со хоржамаш деча балха тIа, хIанз а я. Аппарат-м ше аппарат йолчча ца йисача ярг мичай. Из бакъен цун гадаккхеи оттаргья со. Болх хала ба, сагагара дисциплина, бехктокхам, кхетам эшаш ба. Цхьан басарца гойта оттаргьяцар со аппарат. Ба цига шоашта тIадилла гIулакх цIена кхоачашдераш а, ба шоай балха тIарча гIулакхашца аппарат наха хьалхашка воча оагIорахьара гойташ бараш а.

— Юххера а, къамаьл чакхдоалаш, тоам беце а, цхьа хаттар дергда аз. Дувцал, боккъала а, хьайх а хьай дезалах а.

— Со маьре я. Ши бер да са. ЙоккхагIйола, йиIиг укх шера цхьоалагIча классе деша яхай. вIамагIъяр садике ух. ДОСААФ обкоме водитела болх беш ва мар. Со хьалкхеяьр са даьнана я. Сай къахьегама гIулакхаш дIадоладаьд аз 9 классе, университете техничка йолаш. Цул тIехьагIа филологически факультете дийшад. Комсомола комитета секретара заместитель йолаш болх баьб. Цул тIехьагIа комсомольски организаце секретаралла хержар со. Цо дукхача хIамашта духтIаьяккхар, нахаца хьерча Iомайнр. Университета комсомольски организаци массаза а хиннай низ а шиш а болаш. Цудухьа хIанз чIоаггIа новкъа да комсомоле доаллар бIаргагуш. Формализм дукха яр цунца, цхьабакъда дикадар а дацар кIезига. ХIаьта политически организаци йолчара дIа а яьнна, хIана коммерчески организаци хиннай комсомолах. Цудухьа кагирхой боацаш а йисай. Къаьнара авторитеташ воаш йохайнча. Царна меттел кхы хIама еннаяц вай кагирхошта. ТIаккха цхьан хIамах ца тешаш, идеал йоацаш, цхьан хIаманта дог ца доахаш вaха йиш йий сагага? Из-м сайна дагадоаллар дар аз кIезиг - дукха хьоахадаь. Студентски шерашка, хIанз вай оалаш ма дарра — «застойни хана». НГIАССР депутат а хиннай со 19 шу даьнна яр со цу хана. Парламент а яр тха долла хIама могадаь-хоастадаь чакхдаьлча сагота йоацаш: хьавоагIар, Iоховра, дIаводар. Бакъдар аьлча, кагирхой гIулакхашта йолча комиссе болх во бацар. ГIулакхаш а хаьдда чакхдоахар оаха, во йоацаш решенеш а тIанййора. Бакъдар аьлча, депутата цIеро луш хIама дацар. цхьанна а хIаманна декхарийла вацар из, цудухьа цо леладечох наха дош хетацар. Цул тIехьагIа ЧИГУ профсоюзни комитете кулгалдеш хилар со. Духхьашха цига яйзар сона хоржамий система демократизм. БIарччача шера дIаьхделар тхо долча хоржамаш. Цу тайпарча хьалашка дика хов хьона хьайна фу карагIдаргда, хьайна гонахьарчарга фу дулургда, цар уйлаш миштай. Юххера а, хала къахьийга котдаьнначул тIехьагIа, комсомола комитето депутаталла харжа со кандидаталла оттае аьнна предложени елар. тIаккха юха а дIаболабелар къовсам. Мел аьлча а, сага эггара керттердар — из цун дезал ба. Нагахьа санна укхаза вIаши дагардар кхеталеш, барт тайна, машари безами болаш хуле, кхы мел дар ла хала дац. Из дикадар хилар ловра сона берригача кхалнаха. ХIана аьлча 99 процент тхоах тийша да из.

Дикача нахах

ХЬИНАР ДОЛА КУЛГАЛХО

ДIатIахьежача къона хете а йоккха къахьегама стаж йолаш я Мурзаберова Лида. Гаьнарча Казахстане Караганда яхача городе дIаболабир цо ший къахьегама никъ. «Тахан санна дагадоагIа, се балха дIаэца аьнна дехар де яха ди. Безаме тIайийцар со ательерча коллективо. Болх дIаболабелча денз, сона дика новкъост хинна дIаэттар дукхача шерашка барзкъаш доахаш болх беш хинна Ольга Федоровна. Сайна тIадилла моллагIдола декхар кхоачашдаь ца Iеш, массаза цо беча балхага хьожаш хулар со. Юхьанца духьалъэтта халонаш эшае новкъостал дир цо сона. Халахетаргдоацача тайпара хьехам луш, ший опыт а говзал а камаьрша йовзийтар. Балха тIера хиларца, эхьэзделца, нахаца товш хиларца совбоахар Ольга Федоровнас шийцара бола безам. Сийрдача уйлашца дагаух сона из кхалсаг, сай духьхашха хинна хьехамча»,— дувц Лидас.

Укх шера ткъаь пхиъ шу даьннад Лидас «Чечингшвейбыт» объединене болх бу. Барзкъаш доахаш а тегаш а Iомайнр цо массехк професси, уж хIанз накъайоал цунна чоалханеча ший балха тIа.

Цо кулгалду № 25 йола ателье коллектив йоккха еце а барт-цхьоагIо йолаш я. Кулгалдарал совгIа, денгара — денга ший закройщика говзал лакхъеш хьайоагIа Лида. ХIара заказчика ханага, куцага хьежжа хьехам бала а шийна дайза кердадар довзийта я массаза кийча я из. Кхоачашдаьча заказашта раьза хулаш, дег тIара цунна баркал оалаш дIаух дукхагIбараш.

Ший балха тIа из цхьаь яц. Цунна дика новкъостий а гIончий а хинна дIаэттаб ательера болхлой. Цо цIераш яьха Арсанукаева Лиза, Адакаева Лейла, Аташунц Эмма — дикагIбола мастераш ба. Къоначарна хьехам а луш хьокхам а телаш шергара-шерага шоай а цар а профессиональни говзал лакхъеш къахьег цар.

— Лида, тIеххьарча шерашка вай вахаре дукха хувцамаш хиннад. Хьона а Iа кулгалдеча коллективана а цхьацца халонаш духьалъувтта хургья. Миштa карагIдоал шун уж дIаяха? — аьнна, шийга даьча хаттара иштта жоп делар Лидас:

— Бакъдар аьлча, цхьацца халонаш нийсл тха балха тIа. Цун тайп-тайпара бахьанаш да. Заказчика дезача бесса барзкъа тега укх тIеххьарча хана тароназ кIезига я тха. Дизза тха хьашташ кхоачашде низ дIакхачац объединене. Берригa бехк цар ба аьлча, харц хургла. Хоза, бIарг тIаоттаргбола кIадаш а царца доагтIаш дар а тхога ца хилча, деррига тхоай вIаштIехьдаккха дезаш хилча, дувцилга доацаш хала да. Тхога хьатела дукхагIдола заказаш, наьха шоай кIадаех хьаде дезаш хул. ХIаьта а, оаха дика кхетаду мел бехктокхаме декхар да тхоашта хьалхашка латтар. Аттa лац наьха хьашташ дика а тIехдика а кхоачашде, хозача барзкъаца уж гIадбига. цу хьакъехьа хала болх ба тха бар. Бакъда, нийслуча халонашта духьала латта а балха тIа толамаш даха а дукха аттагIа да барт — цхьоагIо йолаш коллектив хиларах.

ХIара шера производственни план кхоачашъярах дукхаза Сийлен грамоташцеи ахчан совгIаташцеи белгалйоах Лидас кулгалдеш йола ателье коллектив.

Цудухьа укх тIеххьарча шерашка даьхача толамашна хьежжа шоллагIча разрядагара хьалхарча разрядага яьккхай № 25 йола ателье.

Шоай чоалхане болх аттагIа хургболаш массаза бувзам лелабу цар Быта ЦIен лабораторе конструкторашца. Дукха уйла а низ а тIабахийта безаш хул барзкъий моделеш демонстрацешка нийчъеш. Цу гIулакха а тIехьа бисац ательера болхлой. Дукхаза хьалхарча моттигашца белгалбаьхаб уж.

Ала деза, цо дика кхетаду болх барах гIулакх доалалга, общественни вахара а юстара яц Лида. 1500 сагчубоагIача объединене профкома член йолаш хьайоагIа из укх массехк шера.

Иштта хьинар дола кулгалхо хьалха хилча, коллектива массадолча хIаманна аьттув бала беза.

Т. АМИШЕВА.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Японски къаман архитектура истори шийтта бIаь совгIа ха йолаш да. Из ший чIоагIа традицеш а дика оагIонаш а йолаш да. Традиционни японски архитектура белгалонаш, цун конструктивни а дукха хIамаш чулоацаш а йола оагIонаш, чIоагтIа белгала я европейски мехкий архитектурно-гIишлон традицейчул. XX бIаь шу доладелча денз дуккхача архитекторий теркам тIаувз къаьстта тIеххьарча хана из истори дерригача дунен тIа Iомадара.

СУРТА ТIА: Киото яхача городера традиционни японски пагода.

И. НЕСТЕРОВАЙ сурт. (ТАСС).

Бензинови тIом

Дукха ха йоацаш а тIехьа, хийттачох, цхьаккха а хIама дацар Венгре дуIа хьоргхиларах хоам беш. Цхьабакъда, гуйран хаоттама сценарегIа хьайча санна дегIааха йолаелар событеш: гуйран дIайха денош дIа а даьнна, цIаьхха шелал тIаера. ХIанз «маьрша революци» оала 1956 шерара событеш дагаеха йийка оазаш дIаювша-м кхийнадацар мехкашка «бензинови тIом» хьайнача хана. Тайп-тайпара общественни низаш кхоталулда аьнна хьакхайкадаьр дехар. Дукха ха хьалхагIа денз Iовш лаьттача проблемайн вIашдухьаленийн бомба иккхар.

ХIаьта деррига а дIа мичара доладеннадар аьлча, октябрь бутт бовш бензинан технически даьтташтен маьхаш IотIатехадар Венгре юкъера лаьрхIача 65 процент. ТIаккха дIадоладелар мехка дага ца доагIа дукха ха йолаш дола хIамаш. ЭгIазбахача таксисташа — хIаьта уж Будапеште 17 эзар совгIа ма бий — шоай легковойи грузовойи машинаш города улицашка хьаара а яьха, деррига керттера наькъаш дIакъайлад. ДIакъайлла хиннад кхыметтел Дунайна тахка тIаьш а. Цу тайпара хьадаб Пештая Будан юкъера бувзам. Пикетчикий кордонаша чакхъювлийтацц «скори помощен» пожарнеи машинаш мара.

ШоллагIча дийнахье а забастовка хьаллаьцай кхыча городашкарча таксисташа. Ца лелаш сайцай машинаш, кхыметтел доазон тIарча контрольно-пропускной пунк-ташка гIолла а. Мохи, мадара аьлча, де хIама доацача баьннаб.

Цу гIулакха чIоаггIа сагота хьайзаб горожанаш. Цу сахьате тикашта хьалхашка йIаьхха очередаш увтта йоленнай, чу мел йола хIама дIанийца дIайихьа йоассаьяй цар тархеш, хIана аьлча провинцера ухаш хинна кхачан керттера продукташ вIалла хьачу ца яйташ соцаьяй. КорзагIвоаккхача дIакхоачаш латтар хьал.

Юххьанца премьер-министр Йожеф Антал керте лаьттача правительства вIалла ладувгIа а тигадац наха яхар дара. Из бакъдеш дар госбюджетера дефицит лакхьларахи экономинера гIулакхаш лертIадахханза дарддоацаш хиларахи.

Шаккхе а оагIув кхохкалуш йоагIар. Чурча гIулакхий министра Балаж Хорвата хьакхайкадаьд, улицашка порядок оттаяр духьа низи водометаши юкъеяха кийча ва ше, аьнна. Цхьабакъда, цу кхерамо нах юха ца тохарал совгIа, цIера тIа даьтта доттар санна хIама дир. Столични метрорча болхлошен машинаьхазошен хьакхайкадаьд забастовщикашта шоаш тIехьа хилар, хIаьта нагахьа санна полици пикеташ лелхае йолалой, царех дIакхетаргда шоаш, аьнна дош а деннад.

ХIаьта а забастовщикашта дIахо а низ тIаккхухьаш бар. Доал деш йолча Венгерски Демократически форумо Парламента хьалхашка 10 эзар саг гулваь шоашта тIехьабарий митинги манифестацияьй. Моттийта маIан долаш дар демонстранташта бе даьхна лозунгаш: «Пролетарията диктатура чакхъяргьяц!», «Таксистий забастовка — къаман бала», «Вахалва Антал!»

Цхьабакъда, цу ханна гульелар шоашта тIа айдаь маIанга диллача кхы тайпа лозунгаш а долаш йола оппозиционни низий контрдемонстраци: «Ер хIанз Бела Куна ха я!», «Халкъаш тIехьадаргдола правительство я эшар!»

Кхы а чIоагIагIа кхохкаделар хьал полице доккхий низаш улицашка арадаьхачул тIехьагIа. Цкъа ха эттар кертах тIехьа чхьонкарташ етта йолаялара цхьа зIаммига сийг, са ца тохалуча зIамсаго хьоваяь цхьа хулигански оамал кхоачам ба аьнна хеталуш. ХIаьта а шинна а оагIорахьара санхетами сабари телар. Цул совгIа, вIаши барта бахар пикетчикаши полицейскеши. Ишта хьал эттача хайна столични полице Управлене начальника Шандор Барнас хьакхайкадир, нагахьа санна забастовщикашта низ духьалбакиха аьнна шийна приказ лой, ше цу сахьате отставке Iоргхилар. Бакъдар аьлча, чурча гIулакхий министра цигга дош деннад ше цу тайпара приказ дала лаьрхIа вац, аьнна.

Дуккхача даькъе хьал аттача даьккхар главнокомандующи волча мехка Президента Арпада Генца даьча къамаьло. Цо дош делар цхьанна а тайпара цу довна юкъегIортаргдац эскар, аьнна. Венгерски правительствага кхайкар президент цо ший решени юхаяккхар дехаш, хIаьта демонстранташ тIахийхар сабар а порядок а хилара. Хьалхашка этта проблема дIаяккхара А. Генца иштта могадир правительства викалаштеи забастовщикаштеи юкъе сов сиха переговораш йолаелга.

Цул тIехьагIа сатийра массане а. Совет вIашагIъеллар хьашташта дагадовлара. Юххера а оагIоний вIаштIехьдаьлар компромиссни решени тIаэца: бензина керда мах 17 процентага кхоачаш Iолоххбир. Из хоам массе метте водителаша шоай автомашиний гудокаши сиренаши екаярца тIанийцар, котало езъеш.

ТIаккха—юхе дIахо фу до деза, нагахьа санна дунен тIа мехкадаьтта маьхаш чIоагIагIа лакхдаь хиларо хьоаяь бензина проблема хIаьта а юсаш хилча?

Хоам бора, маьхашта либерализаци ярах долча Закона проект йийца яьнна а гаргатIарча хана чIоагIъяйта парламенте дIачулургйолаш а хиларах. Теркаме яц хIанз дунен тIа лелаш бола мехкдаьтта мах — баррелах 29 доллар. Массаза а санна, из лохбала а лакхбала а мегаш ба. Цунга хьежжа хургда производственни маьхаш а, иштта увттаргья оборота тIара йоакхха налог а. Юххера а маьхий либеральни система вIашагIйоллача цу порядко хоадабергба бензина литрах бода бокъонца бола мах.

Проблема юсаш яле а, юха па яьлча яланзар правительство, мел аьлча а. Цу хана больнице хиннача премьер-министра наха хьалхашка бакъдир, ше керте латтача правительства, коалицега гIоллачрча партнерашца дага а ца йоалаш, бензина маьхаш сов лакхдарца гIалат даь хилар.

Тайп-тайпарча партеша, кхетадеш мадарра, шо-шоай тайпара лаьрхIар этта хьал. ПаргIатача демократий Союза хетачох, бензина мах IотIатоханза баргбоацаш хиннаб, цхьабакъда правительства эггара вогIча тайпара даьд из. Эккхам хилар кхерам болаш — этта хьал а ЦДС-а викалашта хетачох, экономике концепци ца хилар а да уйла йоацаш из хIама дайтар.

Ший аргIанна Венгерски социалистически партена хетачох, правительства яь решени уйла па еш, ,сов сихьенна яьар, ханага, формага, из чакхъяккхара методашка диллача. ХIанз укх сахьата тоъал дукха мехкдаьтта Венгре дунен тIарчарей дукха а лохагIа долча СЕВ-овски маьхех ийдеш хиларах. Госбюджета дефицит цу тайппара дIаяккха дагахьа правительства даьр, ВСЦ-ена хетачох, аьттув баргбоацаш гIулакх дар.

Эггара тIех болча экономисташа чIоагIа уйлаю хIанз аьттув боацаш етталу мехкдаьтта талгIеш малагIча тайпара лаьгIъергья ца ховш. Хургда аьнна хетар а хIанз укх сахьате кхы да велалургволаш дац. Договор ийдаран дохкараи йизза либерализаци ярах долча Закона, бакъдар аьлча, мехка хьалхашка латта проблемаш ерригаш а бокъонца къоастаяц. Уйла йоацаш правительства яьча решенена раьза боацача цхьан таксистех лаьтта Iац гIуллакх. Правительства даьча соцамаша юрта боахама продукташта наьха санна лакха мах IотIатоханза баргбоачача кхоачалергда гIулакх. хIана аьлча бензини даьташи геттара дукха ийдеш йола венгерски кооперативаши госхозаши мичча бесса даь а юхаметтаоттаде ца хьежача яргьяц производственни гIулакхашка дIаухийта ахча. Цу тIа а, кастта кхы а лакхделхI маьхаш товараштен услугаштен. ХIаьта цу дерригенеа а бухсоццача кхьачача юха а вIалла дагадоацар тIакхоачаде мег.

Венграш къаьстта а унзарбаьхаб, советски поставщикаш доагора маьхаш кхы а хувца дага ба аьнна хиннача хоамо. Уж кхер, мехкдаьтта жин шуша чу юха чудолла хала хургхиларах. Ноябре СЭВ-овска маьхах дохкаргда аьнна дош денна хиннача 343 эзар тонн советски мехкдаьттах цу маьхах йохкаргьяр 143 эзар тонн мара яц. хIаьта вокх юхедисачох паргIатта конвертируеми валюта яла езаргья. Кхы мел дар а тIехьа чулаьцача, кризис юхаяккхара валюта 650 эзар тоннал кIезигагIа доацаш мехкдаьтта эца дезаргда Венгре.

Бакъда, цхьабараша яха-м йоах, дикагIдола — сангал кIезигагIа доалл цунах — Iарбий мехкдаьтта ийдар гIойле я. Цхьабакъда, цар оппонентацта хетачох, мел аьлча а приоритет Советски Союзага йита еза. хIана аьлча Советски Союзера доагор хьадахьача наькъага дукха а кIезигагIа мах гIоргба Венгре.

ХIаьта а дIахордар дикагIа гуш болча венгерски экономистий тешам ба. Шоай мехка мехкдаьтта кризис меллулга чIоаггIа тоалургйолча советски экономикаца дувз цар. ХIаьта из кхоачаш хила йисар. малхбузеьарча цхьаболча боккхийча экономисташта хетачох, вIалла дукха ха а яц. Из бакъдеш хьехаш цар. шоашта хетачох. хIанз кхы юхаластачара а яьнна СССР-е дIайолаенна рыночни экономикага довлара процесс

Юрий БАРАНОВ, Будапешт (ИАН).

Оарц дала!

ХА ТИЛЛИЙТАЙ

— ХIанзарчул тIехьагIа дIадийнача ялаташа бизза хьувкъам лургбац, — иштта йоах специалисташа. кхаш леладераша. Овлаш а зIиргаш а хеца кхоадергдац гI. Долче, Iан шелала духьалъотта могаргдац. Из иштта дале а, гурахьа ялаташ дIадувча ха тилийтар бокъонца практика а хинна дIаэттад Малгобекски районе. Шерагара - шерага вIалла хувцам боацаш чакхйоах укхаза из эксперимент.

Сона хьалхашка улл района боахамашка ялати баьццарча доакъара лаьрхIа культураши дIаера шиъ сводка. Царех цаI 24 октябре оттаяь я. План 11700 гектар йолаш, дIадийна ялат 7268 гектар мара дац. Кхы а вогIа хьал да доакъара культураш дIаювча. Ерригa дIае езар 1434 гектар я, хIаьто дIайийнар — 307 гектар. Иштта да-кх сурт!

ШоллагIйола сводка 10 ноябре этта сурт хьахьокхаш я. ДIа па дувш дисад 1500 гектар ялат, эзар гектар гарIта доакъара лаьрхIа культураш. Районерча ворхI боахамах «Луч» яхеи ГI. Ахриева цIерачеи совхозаш мара яц шоай декхарех лоархIаяь. Цул совгIа, гурахьа дувш дола ялаташ дIадера лаьрхIа ши эзар гарIта гектар лаьтта вIалла аханза да.

ХIанз-м бIаьсти дIаде дезача ялата кхыйолча культураштеи лаьтта аьха хила дезаш ха я. Цхьабакъда, цу даькъе а ала хIама долаш бац районерча боахамий кулгалхойи кхаш леладераши. Миштa оахаргда лаьтта, нагахьа санна хIанз а цхьадолча боахамашка чуэцанза хьажкIаш хилча?

Кхашка гIолла дIа-хьа волавелча хьагур дега чIоагIа воацача сага бIаргех хий доаккхаргдолаш сурт да. БIарг тIа мел эттача — чIегIаш, чан паркхаш. Ахархочун кулгаш дIатIа ца кхоачаш дисад лаьтта. Цхьабакъда, хаоттам хьежаш бац кхаш леладераш тохабаларга, сомабаларга. Гуйрен хьалхара лоа хьаьрцад. Ди делкъенгахьа лестадале а, чукхийттача моттигашка, сангарашка дашанза улл из. Долче, гаьна дац Iа. ХIаьта укхаза-м кхыметтел гуйре чуерзаяь а баьннабац.

М. КАРТОЕВ тха соб корр.

НАЬНАГА

Ткъамаш даларе, сигала
гIоргъяр со,
Кема даларе, форда тIа
яргъяр со,
Ког ловзаргбар аз, дуне
чулоацаш,
Илли аргдар аз, хозаш оаз
йоацаш.
Со къайлаяргъяр цхьан юкъа
гаьна,
ТIаккха хьахургъяр аххан ди
санна.
Хьа оагIув хинна Iергъяр со,
нана,
Тамашне сердал хьа дега
енна.
Духхьал хьо цаI я са маьлха
сердал,
Духхьал хьо цаI я са
бIаргий гIозал.

Л. ТУМГОЕВА,
ЧИГУ студентка.

Шоана, бераш

Оалхазарий дунен тIа

ГОТАХЬАЗИЛГ

Берзаlезал елх.
Готахьазилг Iех:
мецденнад со, нах,
шелденнад со, йоах.

— Фу дергда вай, бераш,
хьазилга?
— ЦIаl
— Фу лургда вай, бераш,
хьазилга?
— КIаl
Готахьазилг (да). — синица.

СИГАЛА ХИЙКХУХЬАРГ

Сигала хийкхухьарг
сигала йодар.
Цунга яр хих йиза,
йоккха ши ведар.

Сигала хийкхухьарг
сигала яхар,
тIаккха цун ши ведар
леьтта Iомехкар.

Доладелар догIа,
форд санна, чIоагIа.
Цу догIо вошаваь,
удаш, со воагIа.
Сигала хийкхухьарг (я) — аист.

ЛЕКЪ

Баьцелла ягIа ерста лекъ.
Лекъо сона тIараска лехх:
— Хий дий, хургдий, хий
дий, хургдий!

ДIа IодоагIа Эса, оал аз.
Бакъда, лаьгIлуш яц лекъа
оаз:
— Хий дий, хургдий, хий
дий, хургдий!

Хургда, лекъ, хургда,
хургда хий,
дезе — масхам, них, дезе —
йий, —
яхаргья хьо уж мелача...
Йола хьоашалгIа со волча!
Лекъ (я) — перепелка.

ДОВХА

Босе. Хьун йовхаш. Садов ха.
Мичай хьо, мичай, са довха?

Буц я хьатIаьнна ховха.
КорайоагIаш яц са довха,
яц.
ХIана аьлча, са довха яц.
Сона из бIаргаяйнаяц.

Мишта хул, алал, нах, довха?
Босе. Хьун йовхаш. Садов ха.
Довха (я) — удар.

Къортилг, къортинг

Сира боккхарг йола
къортилг,
баьца юкъара хьа кортилг
хьакъед; гу сона хьа букъ
а —
къоарзилгаша къоарзбаь —
моакха.

Къортилг, хIанай хьо сел
саькха?
Саг Iа хьайна юхе витац.
Кхер хьо? Берех кхера езац.
Зе дергдац аз хьона,
къортилг,

дIа ма лечкъабе хьай
кортилг,
ма ада — со бIаргавайча,
Гой хьона ,сигала—лаьча!
Цунах кхера! Сох ма кхера.

Айбергбац аз хьона кхера,
тохаргбац Iадаца тIаршинг.
Маьрша яха хьо, са
къортинг!
Къортилг, къортинг (я) —
кеклик.

АККХАКОТАМ

Аккхакотам, аккхакотам,
мангал санна дола цIог,
хьо Iохайна ягIа кIотар,
малх кхийтача санна йоаг.

Дошо я хьо, аккхакотам, —
хьол хозагIа фу хургда!
Болаш волчоа ниъса кхетам—
маьлха оалхазар хьо да.
Аккхакотам (я) — фазан.

ТОТАКХ

Ядалахь, ядалахь, тотакх,
хьо е лаца воагIа тентакх!
БIарг ма кхоачча шаьра аре,
мух мо масса йода тотакх.

Цунна тIехьа — говрабаьри,
ва из чарахь ГIайре
ГIайтакх.
ГIатталахь, гIатталахь, тотакх,
Хьо е, лаца воагIа тентакх!
Тотакх (я) — дрофа.

АцIнга БицIиг.

Хьаста керте.

Л. АБДУРЗАКОВА фотоэтюд.

БАРКАЛ ОАЛ ЦУННА

ЗIамига йолча хана денз лорий болх чIоагIа безаш, цу балхаца ший вахар дувза уйла йолаш яр Гамбердова Зарема. Цудухьа юкъера школа чакхъяьккха яьлча дукха уйла е йийзанзар, мичахьа деша гIоргъя-те со, аьнна. Из деша йода Грозненски медицински училище. Толамца дийша училище йистеяьккха къона йоI Галашкарча больнице балха хьожаю.

Атта дацар хьалхарча шерашка балхаца дIаIама. Цхьабакъда, дего къоабалдеш, шийна дезаш хьатIаций ца гIулакх карадерзаде аттагIа да. Денгара-денга дукхагIа безалу Зaремайна ший болх. Цо дог гIоздоалаш накъавоаккх дарба хинна больницера аравоалаш вола унахо. Лазаро саготдеш волчун лазар тедара, лазар цунах дIакъоастадара ший низ а кхобац.

Молхашца, маьхашца дарба даь Iац Зарема. Цо дегтIара унахочунна тоам хургболча дIайхача дешашца лаьгIду унахочун лазар. Лазарца уйла йицъеш бола хоза, мотт хов Заремайна. Цудухьа больнице бадаш бола нах Зарема хьаярга; цун смена хьатIакхачарга сатувсаш хул.

Вайна ховш ма хиллара, райцентре терапевтически отделени цахилар бахьан долаш, Галашкарча больнице къаьстта дукхагIа унахой бадаш моттигаш ниислу. ХIара унахочун ши-ший оамал хул. Тахан вай мохк перестройкаца дувзаденнача халача хьале болча хана, унахой меттел могашбарий а оамалаш хувцаеннай, наьха дегаш дорха да. Цудухьа боккхача лоархIаме да хIара сага, къаьстта унахочунна хозача меттаца, тоам хургболча, лазар дайлургдолча дешашца дег тIа бода никъ лахар.

КIезига бац Галашкарча больнице болх беш, наха лоархIаш а шоай болх дика бовзаш а бола нах. Цхьабакъда, дезала юкъе а ма хулий белгалваьнна, къаьстта хьамсарагIа вола дезалхо. Иштта белгалъяьнна я укхазара дежурни медсестра Гамбердова Зарема.

Больнице бадача унахоша тешалдарал совгIа, дукха дика дешаш аьлар цох больница керттерча лора Гулиев ГIубажкъий Хьамзата.

— Заремас тха больнице болх бу итт шу ха я. Цу дукхача хана, дикача оагIорахьара мара зийнаяц аз из. Цхьаккха даккха гIалат доацаш тешшаме болхло я Зарема. Из балха тIехьайиса, е ший чакхъяха еза процедураш цо тIехьялийта, е унахой цунна раьза боацаш моттиг ниисъенна ха дагаягIац сона, — аьлар керттера лора ший къамаьл чакхдоалаш.

Кхыча больницашка санна дуккха проблемаш я укхаза а. Царех керттерчарех цаI я медикаменташ ца тоъаш хилар. Молхаш ца тоъаш хиларо чIоагIа Iоткъам бу унахошта дарба деча. ТIеххьарча хана вай барригача мехка лаьгIденнад аптекаш, больницаш медикаменташца Iалашъяр. Из хувцалуш йолча ханаца дувзаденна да.

Иштта, цхьацца йола халонаш хьалха ниислой а шоай низ а ха а ца кхоеш шоай декхараш тIехдика кхоачашдеш ба Гамбердова Зарема а цун новкъостий а.

Л. БЕКОВА.

Даьй дика гIулакхаш, хоза оамалаш

КАГИЙ НАХИ МЕХКАРИЙИ ШОАЙЛА ВIАШИ БОВЗАРА НИКЪ МА БЕХКА

Укх тIеххьарча хана Iалаьмате дукха дувц халкъа культурах, меттах, даьй дикача гIулакхех, хозача оамалех. Цунах тамаш елга а дац. хIана аьлча, из тIагIертта дIадех таханарча вахаро. Халахете а, вайнаха юкъера цIенденна дIадоалаш, дицлуш латт хьалха хинна дика гIулакхаш, хоза оамалаш. Из чIоагIа Iаткъ халкъа культура дегIаккхувлара. Цунца дувзаденна да наха эхь-эшам хулаш, бохамаш хулаш моттигаш ниисъялар, халкъах лета дIадаханза дардоаца айпаш да.

Дукха ха йоаццаш Наьсарен районе гаргарча наьха саг йоагIача ваха ниисвелар со. Цига хьалхашка эттача сурто яздайт сога ер мутIараш. Хьа-хьакхаьчача хьаьшашка-гаргарча нахага чубаьхе кхача буийт, царна гIулакх деш латт кагийнах. Уж баьгIа цIа мукъа мадаьлленгехьа, царна тIехьа кхыбараш кхача баа чубоах. ТIаболабеш мехкарий бац, локхаш пандар бац, мехкарашца дувцаш зоахалолаш дац. Саг веннача таьзете баьхке нах сагIах кхета чубоахаш санна, хьаьший чубоахаши арабоалийташи дIахьош бар из бIал.

ХьатIаэттар нускал доаладе замеш баха беза ха. Из деррига ков дизза тайп-тайпара легкови машинаши автобусаши йоллашехьа, ши йоIи фусамда чувагIа цхьа машини боккхий нах чуIа цхьаькха машинни мара коара араллийтанзар. ТIаккха фу замеш хул царех. Нускал цIакхаьчача а ловзарпандар хьоахадеш, мехкарий хьаьшашта тIабугалгах йист хулаш саг вацар. Долче, саг йоагIача баьхка кагийнах, мехкарий, кхалнах шоай хьоалчагIа, совгIаташ дIа а луш, сихагIа цIабаха тохабелар, гаргарчарга, бовзарашка-безарашка Iадика а ювпаш. Иштта саг йоагIаш йола моттиг боккхийчар, кагийча наьха, мехкарий са ца къердалуш чакхйоал.

Укх тIеххьарча хана дIа а доладаь, саг ехача, йоалаеча шерра вайнаха юкъе доагIаш латташ кхы цхьаькха а кердадар да. Ехар а яхар а цаI долаш дIаеннай хьанаьхка йоI, оалаш. Иийхача бус, зоахалола баьхкача нахаца, жоп маделленгехьа цIайохийт йийха йоI. Ниъса да из е дац? Сона хетаргахьа, ниъса дац. ИнIий вахаре эггара сийрдагIа, дог гIоздаьнна хила деза ди къайлагIа, лоалахошта, бовзараштa-безараштa, цун ший нешашта фуд ца ховш чакхдоал. Хьалха, дIаяхача хана, Iалаьмате доккха гIалат даьна, во цIи тIайола йоI йохийташ хиннай иштта маьре. Гаргарча наха, цунна хьашт долаш, из хьашт долаш мел бараша дег тIара доагIача дешашца ловцаш доахаш, цун фусам даькъала ювцаш, массанега а сакъердийташ накъаьаьккхача бакъахьа яцар теш, маьре йода йоI? Из йодача баьхка кагийнахи мехкарийи шоайла бовза, безабала, цар керда вахар дилла ма тарлой. ХIаьта керда дезал хьахиларал дезагIа хIама фу хургда?

Иштта дика денача ца байзача, мичахьа бовза йиш я мехкарийи кагийнахи? Мишта йовзаргья цар хоза оамалаши дика гIулакхаши, эхь-эздел, хьаькъал. Лоацца аьлча, мишта безалургба уж шоайла? Уж хаттараш ду аз «Сердало» газета дешаш мел барашка. Сона хетаргахьа, цхьаккха хургвац ший къам кIезигдалар-эшадалар дезаш, царна юкъе хинна дика гIулакхаш дIадалар ловш, харцахьарча новкъа шоай кагийнах бовлари мехкарий ха тинна цIагIа багIари бе-башха ца хеташ. Иштта уйлаш йолаш хиннаб хьалха вайнах. Юрта во дена моттиг ниисъенна хилча, царех эхь-бехк а лоархIаш, саг йоагIачар е йодачар ловзар ца деш дуташ хиннад. Цхьабакъда, во деначар даьша дехарийна нах бахкийте, дика деначарга шоай гIулакх дизза чакхдоаккхийташ хиннад. Из а кIоарга маIан долаш да. Таьзет-таьзет, дика-дика яхалга да из. ХIаьта тахан хIана дац из иштта?

ЦIенденна дIадаьннад мехкарий хий да ухаш хиннача хьаста керте кагийнах а ухаш, шоайла бовзаш, зоахалолаш дувцаш, беза а балий, цар вахар хотталуш хинна гIулакхаш. Иштта дицденна дIадаьннад шоашта бовзаш-безаш болча шоай новкъостий болча хьоашалгIа а ухаш бийса тIехьа яххалца ловзар деш, мехкарашца сакъердаш хинна ха. Долче, хIанз кино, театре, цирке йода вайнаьха йоI ший вежарашца, даьшца. Цига цунга йист хила, тайпа, да-нана, хьаьнна моттиг йовза аьттув бац зIамсага. Лоацца аьлча, кагийнахи мехкарийи бовзарг мел бола наькъаш дIакъайлад вай укх тIеххьарча хана. Из бахьан долаш маларашта тIехьабаьнна, анаша увзаш, Даькъастен чура гаьнна дIабаха, даьшта-ноаноашта мичаб ца ховш лелаш кагийнах дукха ба. ХIаьта маьре баха тIехьа а баьнна, ха яха, къалуш багIа мехкарий а дукха ба хIанз укх сахьате вайнаха юкъе. Из йоккха сагото я уж хьалхехебаьча даьшта ноаноашта. Къаьстта чIоагIа из гIулакх Iаткъ гIалгIай къам дегIадоаладара. Малав цу гIулакхашта тIехьа бехке вар? Цу сай хаттара лоацца жоп дала лов сона: берригаш а ба, аьнна. Массанега бала кхоачаш а уйлаш е езаш а гIулакхаш да уж.

Хьалха дIаяхача хана хинна дика, беркате гIулакхаш тахан а тIехьа юкъедоаладича, боккха пайда баргболаш да къаман культура лакхъяраи из дегIайоалаяран. Саг йоагIа ди цIакха дицлургдоацаш, дагалаттаргдолаш, ший белгаллара цIей хиле дIаотташ хиннад хьалха керда вахар дуллаш бараштa. Иштта хиннад из вай ворххIе даьй хана денз. Долче, уж дика гIулакхаш вайна юкъера дIа ца даьлча бакъахьа а хеташ, уж довзийта безам ба са укх материала тIа.

Доккха ловзар отташ хиннад саг йоагIача-йодача коашка. Ше-ший аргIагIа йоIзIамсаг халха доаккхаш, парех хозагIа халха боалаш барашка ловзара юкъе баьхе, боккхийча наха дехарах, царга бIал боаккхийташ, наг-нагахьа юстаро ловзарга хьежаш болча къоанoех, цар боларга хьежача а бакъахьа да вай, аьле. халхара гонна юкъевоаккхаш хиннав парех цхьацца вар. ТIаккха пандар сацийте, мехкарашка зоахалол дувцаш, тайп-тайпара хаттараш деш, безам буаш ха йоаккхар. Цун маIан а кIоарга дар: цкъарчоа мехкарашка салоIийтар, уж шоайла дикагIа бовзийтар, эхь-эздел, гIулакх, оамалаш хьаькъал довзийтар. Из санна дола ловзар латтача безабеннача зIамсаген йоIен, шоай керда вахар дуллаш моттигаш а кIезига ниисъеннаяц.

Цу тIехьа а чакхдалацар саг йоалаечарен йодачарен гIулакхаш. Нускал доаладе болха замей мехкарий, кагийнах, мах бе вода молла, замей да хоза кийчбенна арабовлар. БоккхагIбараш хьалхабалийте, царна хьалхашка шоаш гIалат балар кхераш, лоралуш хулар кагийнах, мехкараштa коарчам телаш, гIаьленаш кхухьийташ, цар хоза оамалаш, хьаькъал довзаш хулар кагийнах. Из деррига дора мехкарий тхьамадага гIолла. Долче, мехкараша жоп лора шоашта тIаденача гIулакха. Каст-каста замеш совцабеш, ловзар деш, кагийча нахен мехкарашен буа безам совбоаккхаш гIулакх дора замеша. Цига менна-веха гIалат дала тарлуш вар соцавора новкъосташа, замей даьша.

ЙоагIача йиIий коа дIакхаьчача, фусамдаьй мехкарий замей кагийча нахан, замей бараш кIаларчарнен тIабиге, цар зоахолол дувцаш, ловзар деш, шоай безам буаш хиннад. Иштта дола ди хана-жерахьа дицлуш хиннадац цига дакъа лоацаш мел хиннараштa. Хьанаьхка саг йоагIача хана оаха къийрда са хана-жерахьа къерде тамаш я, яхаш, дагалувцаш хиннад из ди цига хиннача мехкараша, кагийча наха. Цига гIолла байза, безабенна, керда вахар диллачар тIехьа а дувцаш хиннад из.

Б. КОСТОЕВ.

* * *

Редакцегара: оаха дех газет дешарашкара, укх корреспонденце тIа дувцачох шоашта хеташ дар, дича бакъахьа дар, шоашта ниъса дац аьнна хеташ дар яздар. Шун цаьхаташ оаха кепа а тохаргда, тIаккха берригнешта ниъсагIа а бакъахьа а хеташ дар фуд а хьажа, цхьаькха материал газета тIа кепа а тохаргья. ЧIоагIа дех оаха шугара укх лоархIамеча проблемах лаьца шоашта хеташ дар тхога яздар.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА, 24 ноябрь

«С. М. Кирова цIерагIа» салаIара городской центр. 7.00 «УнахцIено» яха клуб. 8.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00. Машинаца художественни хIамаш ягара курсаш. 9.00. Барзкъаш дахареи тегаре, плиссе, гофре курсаш.

«Машиностроитель» яха кинотеатр. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК 8.00 Барзкъаш дахареи тегареи курсаш. 10.00. ДIалокх вокально - инструментальни ансамбло. 11.00. «Дизайн вахача моттиге» яха курсаш. 12.00 «ЦIагIарча медсестрай» курсаш. 14.00. Художественни хIамаш ягара курсаш. 15.00. «Очарование» яха школа.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 11.00. Технически творчества кружок. 12.00. «Деррига довза безам ба» яха литературни викторина. 14.00. Барзкъаш дахареи тегареи курсаш. 15.00. «ВIашагIкхетар» яха клуб. «Тхоай даьймехка дахаш да тхо». 18.00. «УнахцIено» яха клуб.

Химикий ДК. 16.00. «Лидер» яха спортклуб . 18.00. «Радуга» яха халхара коллектив.

Просвещене болхлой ЦIа. 9.00. «Рукодельница» яха клуб. 15.00. «Массанена йола гимнастика» яха клуб. 16.00. Iарбий мотт Iомабеш да тхо. 18.00. «Хьона дукхадезача хIамай дуне» яха сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб.

«Красный молот» завода ДК. 15.00. «Дизайн вахача моттиге». 15.00. «Вай беш» яха клуб.

«Оргтехника» яхача объединене клуб. 11.00. Художественни самодеятельноста концерт. 13.00. Къоначар цIей. 15.00. Ритм» яха халхара коллектив.

М. Горьке цIерагIа клуб. 10.00. «Кружевница» яха клуб. 11.00. Игротека. 13.00. Хьадувла, макраме дукха езараш.

Хлебокомбината клуб. 8.00, 18.00. «Каратист» яха клуб.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Солнышко» яха киноклуб. 15.00. «Подружка» яха клуб.

«Садко» яха бассейн. 17.30. «Икар» яха инвалидий спортивно — унахцIенон клуб.

С. Орджоникидзе цIерагIа стадион. Запасной поле. 10.00. Профсоюзий ДФСО футболагIа ловзача горсовете хьалхле йоаккхача.

КIИРАНДИ, 25 ноябрь

«С. М. Кирова цIерагIа парк» яха салаIара городской центр. 7.00. «УнахцIено» яха клуб. 8.00. «Энтузиаст» яха футбольни клуб. 9.00. Машинаца художественни догамаш дара курсаш. 9.00. Барзкъаш дахареи тегареи, плиссе, гофре курсаш.

«Машиностроитель» яха кинотеатр. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкай хувцар.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 8.00. Барзкъаш дахареи тегареи курсаш. 8.00. Машинаца духожественни догамаш дара курсаш. 10.00. «Улыбка» яха халхара халкъа ансамбль. 10.00. «Светлячок» яха берий студи. 10.00. «Росинка» яха халхара берий ансамбль. 11.00. «Фаьлгий дунен тIа». 11.00. «Дизайн вахача моттиге». 12.00. «ЦIагIарча медсестрай курсаш. 12.00. Художественни догамий курсаш. 13.00. Гитаристий ансамбль. 14.00. ДIалокх вокально - инструментальни ансамбло. 17.00. «40...-нел тIехбаьннараш».

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 9.00. Технически кхоллама кружок. 9.00. Машинаца догамаш дара курсаш. 9.00. «Кружевница» клуб. 10.00. Барзкъаш дахареи тегареи курсаш. 14.00. «Историе оагIош» яха клуб. «Сенах дувц обелискаца». 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 10.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 11.00. игротека. 12.00. «Мультик» яха киноклуб.

Химикий ДК. 9.00. «Къона модельер» яха клуб. 10.00. Изостудия. «Ровестник» яха выходной ден клуб.

Просвещене болхлой цIа. «Оашош теха хIамаш». 11.00. Музыка дукха езарий клуб. «Бераштa йола эрсий композиторий музыка». 17.00. Театр дукха лезарий клуб. «Театр — бераштен кхелетараштен». Театральни миниатюраш.

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Барзкъаш даха а тега а Iомалу. 9.00. «Дизайн вахача моттиге». 9.00. «ЦIагIарча медсестрай курсаш. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 14.00. «Соловушка» яха вокальни студи.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. Барзкъаш дахара курсаш. 12.00. Фаьлгий дунен тIа. 13.00. Искусствай школа. 15.00. «Сона дукха еза хьо, са хьамсара край» яха утренник.

М. Горьке цIерагIа клуб. 9.00. «Радуга» яха танцевальни коллектив. 9.00. «Говза кулгаш» яха клуб. 12.00. Игротека. 14.00. Фаьлг болча хьоашалгIа.

Хлебокомбината клуб. 8.30. 12.30. «Говза кулгаш» яха клуб.

В. Маяковске цIерагIа клуб. 10.00. «Солнышко» яха киноклуб. 15.00. «Подружка» яха клуб.

Горопо СДЮШОР стадион. Футбола сезон дIакъовлара финал. 11.00. «Даймохк» — «Машиностроитель». 13.00. «Луч» — Кооператор».

Редактор
С. И. ЧАХКИЕВ.

Бахача наьха ТЕРКАМГА!

НГIАССР музыкальни обществаси, НГIАССР культура Министерстваси, НГIАССР композиторий союзои, Нохч-ГIалгIай АССР халкъа артиста, пандарчавертоуза Димаев Iумара хетаяь, халкъа инструменташ лакхара республикански конкурс дIахьоргья.

КОНКУРС ШИН ТУРАХ ХУРГЬЯ

Хьалхара тур 1990 шера 4-ча декабрера 1990 шера 24-ча декабрага кхаччалца хургья республика районашкеи, городашкеи. ШоллагIа тур 1990 шера 12-ча январе Грозне хургья.

Конкурсе дакъа лаца хьех: каьхата-пандарчаш, дахчан-пандарчаш, атухпандарчаш, баянисташ, аккордеонисташ, домбристаш, гитаристаш, балалаечникаш.

Конкурсе котбаьннарашта лургда маьхе совгIаташи грамоташи.

Справкаш укх телефонах: 22-29-42.

Оргкомитет.

ХОАМ

1990 шера 24 ноябре 10 сахьат даьлча Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете (I корпус) хургья «ГIалгIайче юхаметтаяра актуальни проблемаш» яхача темагIа Iилма-практически конференци.

«Iилма» яхача Iилманхой Ассоциаце Совет.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 НОЯБРЬ

ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Шахматаш. Дунен чемпионат.
8.50 — «Мамаи, папаи сои» яха передача.
9.30 — «Шера ханаш». Ноябрь.
10.20 — Партнер.
10.50 — «Приз зрительских симпатий» яха кинофестиваль. «Березовые голоса» яхача документальни фильма перьера.
11.50 — «Бурда моден» хьахьокх.
12.20 — «Три мечты Степана Эрьзи».
12.00 — Котбаьннараш.
13.20 — Семейни экран.
14.55 — Кинопрограмма. «Странные взрослые» яха художественни фильм. «Лучше бы ты стал священником» яхача художественно - публицистически фильма премьера.
16.25 — «ДагадоагIачарнен дукхадезачарнен» яха Советски эстрада, ветеранашцара вIашагIкхетар.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Россен парламентски вестник.
19.00 — «Праздник непослушания» яха мультфильм.
19.50 — «Осенняя история» яха режиссера И. Селезневай фильмаш. 1-ра сери.
21.00 — Ха.
21.55 — «Осенняя история» яха телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
23.15 — ТСН.
23.30 — Ах бийса ялалехьа, цул тIехьагIа а.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Эрсий къамаьл.
8.45 — «Чревовещательница» яха документальни фильма премьера.
9.00 — «Содружество» яха видеоканал.
17.00 — Передачай программа.
17.05 — Мультфильм.
17.15 — «Театр а, бераш а» (нохчий меттала).
17.45 — «И думы сердца в песню перелью...». Телефестиваль.
19.00 — «Под знаком «Пи» яха передача.
21.00 — Ха.
21.40 — РСФСР Лакхехьарча Совета сессе дневник.
22.40 — Коллаж.
22.45 — «Чертово колесо» яха музыкальни видеоканал.
00.45 — «Бийсанара сеанс». «Телефон полиции 110» яхача цIила юкъера «Не всегда светит солнце» яха художественни фильм.

25 НОЯБРЬ

КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00 — Массанена йола спорт.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — Тираж «Спортлото».
9.00 — Iуррехьа.
10.00 — Даймехка тIем тIа.
11.00 — Iуйрийнара сакъердаме программа.
11.30 — «Дунен гонахьа». Альманах.
12.30 — «УнахцIено» яха передача дIахьо РСФСР цIи хеза йолча Ю. В. Белянчикова.
13.15 — Массанена йола педагогика.
14.15 — «Бараний марш» яхача художественно - публицистически фильма премьера.
15.45 — Мультфильм.
16.20 — Юртара сахьат. Панорама.
17.35 — «Играй, гармонь».
18.50 — «Серия цапля» яхача художественно - документальни фильма премьера.
19.00 — КIиранден кинозал. «Земляничный дождик» яха мультипликационни фильм.
19.25 — «Чужак» яха художественни фильм.
21.00 — Ха.
21.40 — «О простом и вечном».
21.55 — «100 романс П. И. Чайковске».
22.15 — «Маппет-шоу» яхача телевизионни кукольни фильма - концерта премьера. 15-гIен, 16-гIен сереш.
23.05 — Владимира Преснякова шоу.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е дIаотта!
8.15 — «Дорога к храму» яха очерк-концерт.
8.35 — «Вай даха дуне». «Люди земли и неба» яха режиссера Б. Добродеева фильмаш.
9.35 — «Массане дукха деза цирк». Румынски цирка звездаш.
10.20 — «Незаконченный ужин» яха художественни фильм. 1-рен, 2-гIен сереш.
12.30 — «Инвентаризация» яха РСФСР халкъа артиста Е. Петросяна спектакль.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.05 — Передачай программа.
17.10 — «Из частной жизни наркома» яха документальни фильм.
17.30 — «Халкъа кхоллам» (нохчий меттала).
18.05 — Дукха еза оаз.
18.45 — Видеоблок «Халкъа кхоллам».
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
21.00 — Ха.
21.40 — «Экрана мастераш» М. Комаровская. «За стеной» яха художественни фильм.

26 НОЯБРЬ.

ОРШОТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
17.05 — Берий сахьат (французски метта урокаш).
18.05 — Вайн экономикен.
18.35 — Документально-публицистически фильма премьера.
19.25 — «Ахархочун сурт».
19.45 — «Жизнь Клима Самгина» яха художественни фильм. 11-гIа сери.
21.00 — Ха.
21.40 — Коллаж.
21.45 — Авторски телевидени.
00.45 — ТСН.
01.00 — Шахматаш. Дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15, 9.35 — «Iалама къайленаш».
8.35 — Географи. 8-гIа класс.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — РСФСР халкъа депутатий аргIан йоаца съезд хьеллар.
12.00 — «Дом для наших детей» яха телефильм. 1-рен, 2-гIен сереш.
13.45 — Ритмически гимнастика.
14.15 — РСФСР халкъа депутатий аргIан йоацача съезде.
17.40 — Передачай программа.
17.45 — Документальни фильм.
18.05 — Музыкальни открытка.
18.10 — «Вай заманхо» (гIалгIа меттала).
19.00 — Информационно-публицистически программа.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — НГIАССР Лакхехьарча Совета аргIан йоацача сессе итогаш.
21.40 — СССР Лакхехьарча Совета сессе.
22.40 — РСФСР халкъа депутатий аргIан йоацача съезде.

РАДИО

24 НОЯБРЬ, ШОАТТА

7.30 ,7.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
7.45 — Хоамаш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Дуне цхьан кIирагIа (нохчий меттала).
8.40 — 8.45 — Музыка.
10.15 — РадиоладувгIархой хаттараштa жоп лу юртбоахама министра заместитела У. Льянова.
10.35 — Музыка.
10.40 — Театра сцена тIа (нохчий меттала).
11.00 — «Школьни глобус».
11.30 — 12.00 — Кхетамца хьеха.
15.15 — Классически музыка концерт.
16.00 — Арендин подряд: гIулакхаши гIайгIаши (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Зори Кавказа» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальная почта».

25 НОЯБРЬ, КIИРАНДИ

7.30 — Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 — Ден темайгIа (гIалгIай меттала).
8.15 — 9.00 — Моаршал да шуга!
11.30 — 12.00 — КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 — «Дешархо» (нохчий меттала).
16.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче.
16.30 — Реклама.
16.40 — 17.00 — ГIумкий оаз.
18.00 , — 19.00 — Иллеш дезачарна дола концерт.

26 НОЯБРЬ, ОРШОТ,

7.30 — Муамаш. «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — 9.00 — Iуйрийнара концерт.
9.15 — Бехктонхама дефицит (гIалгIай меттала).
9.30 — Тха выступленей легIа.
9.45 — 10.00 — Юсупов. «Хьада сона гIанд» (нохчий меттала).
15.15 — Нохч-ГIалгIай радион телевиденеи инструментальни ансамблеи солистийн концерт.
15.45 — Эффективни къахьегами унахцIена вахари бахьан долаш.
16.00 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа. Радиостудера еш йола духхьалара трансляци.
18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.10 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.20 — 18.40 — «Кагирхойи хаи» (нохчий меттала).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктонхама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12, 22-75-78; промышленностеи транспортеи — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленни — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-54-04; письмой — 22-85-65; машинописни бюро— 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического — 22-53-12, 22-75-78; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-47-84, 22-90-66; культуры — 22-64-75; 22-54-04; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3186.